

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

SAMİM KOCAGÖZ
HALİM UĞURLU
ÖMER FARUK TOPRAK
MEHMET SALİHOĞLU
MEHMET SEYDA
MAHMUT KURU
ARSLAN KAYNARDAG
HALÛK ŞEVKET
FERİHA AKTAN
NURSEN KARAS
METİN ELOĞLU
SEDAT UMRAN
SEYFETTİN BAŞCILLAR
MÜBECCEL İZMİRLİ
ERSİN ALOK
SIYAMI ÖZEL
NGUYEN KHUYEN
ENGİN AŞKIN
GÜNAY TAYLAN
AYDIN YALKUT
ÖMER SAKIP
GÜNGÖR ÖZMEN
CELAL ÖZCAN

Resim : Fahrünnisa Zeid

güney güney güney güney güney güney

SAYI: 59

Yıl: 5

AĞUSTOS 1972

Cilt: 5

250 Krş.

Olan * biten * yorum

KANADA'dan

(Engin Aşkın)

● Yaz dönemiyle birlikte bir şenlikler alemine dönüşen Kanada, kent ve kasabaları boydan boya kaplıyan folk sanatı, şiir, edebiyat, tiyatro ve müzik gösterilerine sahne oluyor.

● Toronto yakınlarında Niagara Şelalesi Kasabası'ndaki geleneksel Bernard Shaw Şenliği, ünlü oyun yazarının seçkin eserleri yanı sıra, konserler ve sergilerle büyük ilgi topladı.

● Stratford kentindeki yine geleneksel Şekspir Şenliği, perdelerini "Beğendiğiniz Gibi" adlı ünlü oyunla açtı. Hemen vizyona girecek ikinci oyun Kral Lear'de, İngiltere'nin en seçkin oyuncularını da yer alıyor.

● Bolşoy Balesinin muhteşem sanatçısı Maya Plisetskaya, O'Keefe sanat salonundaki eşsiz programıyla, Toronto'yu adeta büyüledi. Özellikle, Prima Assoluta Plisetskaya adını taşıyan dans, sözcüklerin tanımlayamayacağı bir güzellikler tablosuydu.

● Dağılan Beatles grubundan George Harrison'un yakın desteğiyle kurulan ve birdenbire üne kavuşan Badfinger, pop ve rock müziğinin en etkin örneklerini sunduğu Toronto konserlerinde, özellikle genç müzikseverlerden yakın ilgi gördü.

● Toronto'da, bütün Dünya başkentlerini — Türkiye hariç — canlandıran Karavan adlı yeni şenlik, Kuzey Amerika'da yılın olayı niteliğiyle anılıyor. Kanada'daki göçmenlerin, geldikleri ülkelerden çok canlı portreler sunan ve 3 ay sürecek olan şenlikte varolmayan sayılı başkentlerden biri de Ankara. Nedeni, Türklerin örgütsüz oluşu ve siyasal ayrımlardan ötürü biraraya gelemeyişi.

● Kanada TV'lerinde bir İtalyan yapımı olarak sunulan ve İslâm adını taşıyan dokümanter hayranlıkla izlendi. İtalyan yapımcıların hazırladığı

bilimsel nitelikli film, Hristiyanlığın çeşitli kesimlerinde, hâlâ yanlış ve kasıtlı tanıtılan bu dine, objektif ölçülerle eğiliyor. Muhammed Öncesi ve Muhammed Sonrası başlıklı iki kesimde boyutlanan eser, bu alandaki yaygın bilgisizliğe büyük bir ışık tutuyor.

● Uçak kaçırılmaları konu eden yeni bir ABD filmi, günümüzdeki ilintili ortam nedeniyle, büyük seyirci kitleleri topluyor. Skyjacked adlı filmde Charlton Heston ve Yvette Mimieux başrolleri paylaşıyorlar. Sinemada, heyecan arayan bir kısım seyirci için, uygun bir örnek olan filmde ayrıca Walter

Pidgeon adlı emektar aktör de rol almıştı.

● Toronto'nun gelenekselleşmiş "MARIPOSA" Şenliği 200'den çok Kanadalı Folk Sanatçısının katılımıyla, kendi türündeki şenlikler arasında özel bir nitelik kazandı. Binlerce Torontolu'nun izlediği Folk Şenliğine, Taj Mahal adlı çok ünlü bir rock topluluğu yanı sıra, Bruce Cockburn, Bukka White, Edith Butler gibi ünlü adlar da katıldı.

● Toronto'da yeni sahnelenmeye başlanan müzikli bir oyun, Peygamber İsayı, evreni eğlendiren bir palyaço olarak sunuyor. "Godspell" adını

taşıyan müzikli oyun, skeçler, şarkılar ve dinsel korolarla örümlü, insancıl bir bildiriye iletiliyor.

● Brecht'in ünlü eseri "Threepenny Opera", Stratford Kentindeki şenliğin en ilginç bölümlerinden biri olarak anılıyor. Avon Tiyatrosundaki bu seçkin oyunda başrolü, Kanada'nın en büyük şarkıcılarından Monique Leyrac oynuyor.

● Toronto'nun ünlü resim galerilerinden "Ashley and Crippen" Yaz döneminde, sanatseverlerin uğrak merkezi oldu. Kısıtlı ve çok çeşitli bir sergileme düzeni olan galeride, son izlenen yabancı ünlüler arasında Gottlieb, Tilson Soto, Benjamin ve büyük ustalar Picasso ile Dali de vardı.

● Toronto Gölünün bir bölümünde suni olarak yaratılan 3 adada, devletçe açılan fuar, kentin en ilgi çeken bölümlerinden biri oldu. "Ontario Place" adı verilen fuar, her biri bir sanat kimliğine dayalı çağdaş yapılarıyla, hayranlık uyandırıyor. Eyalette yaşayan çeşitli azınlıkların bir kültür gösterisi niteliğini alan fuar, küçük bir Babil kulesi bir bakıma, Yunanlıların, İsraililerin, Bulgar, Romen, İtalyan yada Kıbrıslıların, kendi ulusal varlıklarını yansıttıkları bu fuar da, Türkiyeden ses seda yoktu gene, Safsata ve Siyasal gerilimlerin böldüğü Türk Göçmenleri, bir yandan kendi resmi görevlerinin ilgisizliği, bir yandan da, umursamaz tutumlarıyla, fuara katılmayan sayılı gruplardan biri olarak göze çarptı.

● Broadway'nin ve Amerikan Sinemasının büyük karakter yıldızlarından Neremiah Persoff, Colonade Tiyatrosunda sunduğu tek kişilik bir şiirli oyunla, herkesin yüreğini fethetti. "Şalom Aleysem" biçiminde okunan tekil oyun, bir İsrail köyünün barış ve yarın temasını içeren özelemlerini dile getiriyordu. Persoff'un büyüleyici oyunu, hafızalardan kolay kolay silinmeyecek.

XIII. DİL KURULTAYI

3 Temmuz 1972'de Ankara'da Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesinde çalışmalarına başlayan XIII. Dil Kurultayı, Dil Kurumu'nun Atatürk tarafından kuruluşunun 40'inci yıldönümüne rastlaması dolayısıyla, her zamankinden daha büyük bir ilgi ile dört gün çalışmış ve gelecek üç yıllık dönem için olumlu kararlar almış ve yeni çalışma organlarını seçmiştir.

Bunlardan biri, her yıl verilmekte olan dil, edebiyat, bilim ödüllerinin, her tür için 5000 liradan 10000 liraya yükseltilmesidir. Bununla birlikte ödül kazanan yazar ve sanatçılara, bir de ödül belgesi ve üzerinde Atatürk'ün büstü olan bronz bir plâketin de verilmesi kabul edilmiştir. TRT ve basın dili ödülleri de 2000 liradan 4000 liraya çıkarılmıştır.

Kurultayın bu olumlu kararları, arkadaşımız Mehmet Salıhoğlu'nun yayın ve tanıtım komisyonundaki bir önergesi ve gerekçeli konuşması üzerine alınmıştır. Öte yandan kurultay, yine genç sanatçıların önerisiyle, Kurum yayınları arasında bir de "Çağdaş Türk Yazarları Dizisi" yayınlanmasını öngörmüş ve karara bağlamıştır.

DİL KURUMU YENİ YÖNETİM KURULU :

Ömer Asım Aksoy, Ağah Sırrı Levent, Doğan Naci Aksan, Gündüz Akıncı, Sabahattin Kudret Aksal, Metin And, Macid Gökberk, Bedia Akarsu, Kemal Demiray, Ceyhan Atuf Kansu, Cavit Orhan Tütengil, Emin Özdemir, Seha Meray, Hasan Eren, Fahir İz, Berke Vardar, Necati Cumalı, Sami Karaören, Mustafa Şerif Onaran, Orhan Hançerlioğlu, Fazıl Hüsnü Doğlarca, Tahsin Yücel, Sadettin Buluç, Enver Ziya Karal, Tahir Nejat Gencan, Oktay Akbal, Cahit Külebi, Vecihe Hatiboğlu, İlhami Cıvaoglu, Salâh Bırsel, Bahri Savcı, Yusuf Ziya Binatlı, İbrahim Zeki Burdurlu, Ulug İğdemir, Hasibe Mardoğlu,

ONUR KURULU

Ali Rıza Önder, Nusret Hırzı, Oğuz Kâzım Atok, Mehmet Salıhoğlu, Atalay Yörükoğlu.

DENETLEME KURULU :

Muzaffer Uyguner, Cemal Süreya, Muammer Uygur.

Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu'na giren yeni üyeler :

Prof. Seha Meray, Doçent Berke Vardar, Doçent Tahsin Yücel, Sami Karaören ve Mustafa Şerif Onaran.

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Yazışma ve posta havallesi : Atif Özbilen, P. K. 1353 İstanbul.
Bankı : Halk Matbaası, Tel: 22 19 98. Ebuşşuut Cad. No. 15,
Sirkeci — İstanbul. Akbank Beşiktaş Şb. hesap No. 22787.
abone : yıllık 30 TL.

Yeni Kastamonu
SANAT Dergisi
Yıllık Abone : 10 TL.

Siyami Özel
P. K. 29 Kastamonu

Yeni Yayınlar

AYLIK FİKİR, SANAT ve
BİBLİYOGRAFYA DERGİSİ

P. K. 440 Kızılay — ANKARA

Yazarın Değerlendirilmesi

Samim Kocagöz

"Yeni Dergi'nin Nisan sayısında — 1972 —, son yılların usta eleştirmecisi Mehmet Doğan'ın, 'Halikarnas Balıkcısı Üstüne' başlıklı ilginç bir incelemesi yayınlandı. Bu gün 86 yaşını bulan —daha uzun ömür dilerim— Halikarnas Balıkcısı (Cevat Şakir), 1940'larda hızlanan, 1930'larda başlayan yeni gerçekçi edebiyat akımına 50 yaşından sonra katılmış bir yazardır. Edebiyat kuşağı denince, yazarların, şairlerin yaşı, elbette söz konusu değildir. Sanatçıların toplumu belli bir aşamasında, kendi özelliklerini koruyarak, kurdukları ortak bir dünyadır sanat kuşağı. Halikarnas Balıkcısı'nın 1930'larda kurulan Türk yazı dünyasına katılmadan önce ne yaptığı, ne ettiği bilinir ama pek önemli değildir yaptığı, ettiği. Yalnız edebiyat dünyasına girene dek çok hızlı yaşamıştır. Mütareke yıllarının dervişliğinden, kendisinin sürgün yıllarında geçirdiği okuma, balıkçılık, NARENÇİYE UZMANLIĞI yaşantısı, onu, yazarlığa iyice hazırlamıştı. Wilde'm bir sözü var: "Benim dehamı eserlerimde aramayınız; dehamı hayatıma verdim." Der. Bir gün yolunuz BODRUM'a düşer de şehrin "CEVAT ŞAKİR" caddesinden geçerseniz, şehri ve limon, portakal çiçeği kokan çevresini bir dolaşırsanız, Halikarnas Balıkcısı'nın dehasını nasıl yaşadığını verdiğini görürsünüz. Balıkcı'nın eserlerinde sadece yaşantısının —dehasının— öyküsünün özeti vardır. Bu özet sözü eserleri için, biraz tuhaf görünebilir. Ne var ki ben, Balıkcı'yı yirmi yıldır (KONU ŞURKEN) dinledim. Bana, "Hızlı yaşayacaksınız!" diye kıvrır. Doğru, bu hızın içine, bu yaşantıya, okumayı, yazmayı, düşünmeyi sığdırmak gerek. Halikarnas Balıkcısı, belli bir çevrede dolaşan bazı balıkların bile sevmez tembeldirler diye.. Bunun farkındayım: Bir hikâyemde —Bağbozumu— doğanın insan oğluna bir zeytin ağacı değin ömür vermediğine ilişkin sözüm vardır.

Mehmet Doğan, incelemesinin bir yerinde, Halikarnas Balıkcısına edebiyat çevremizin yeterince ilgi göstermediğinden, onu değerlendirmedikten yakınıyor. Haklı elbette. Memet Fuat da, dergiyi takdim yazısında, Mehmet Doğan'ı doğru luyor: "Bir iki yıl ortalarında görülmeyen sanatçıları unutulur

verir Türkiye'de... Hele Balıkcı gibi sanat çevrelerinden uzak yaşayanlar... Bunun suçu herkesten önce eleştirmenlerindir bence." diyor. Mehmet Fuat'ın söylediklerini açıklamak gerekiyor! "Bir iki yıl ortalarında görülmeyen sanatçıları unutulur verir Türkiye'de..." Bu yazı, hem doğrudur, hem de yanlış: Ortalıkta görülmeyen sanatçıları —yazarlar, şairler— unutulur ama eğer gerçek bir değerleri varsa, geçici olarak unutulur; en önemlisi çoğunlukla unutulmuş görülür. Bunun birçok nedeni vardır. Bu nedenleri saymak dökme kavgaya yol açabilir; geçiyorum. Ancak şurasını işaretlemem gerekir ki, Hikâyeciler, romancı, şair; her gece sahneye çıkan —ortalıkta görünen— ıracı sanatçıları değildir. Memet Fuat'ın söylemek istediği gibi, bir şair, bir yazar; kalıbı kıyafetiyle hergün ortalıkta görünse.. dostu düşmana rakı ziyafetleri çekse.. ya da dergi lerin, yayınevlerinin kapılarının eşliğini aşırırsa, ne kazanabilir? Ola ki, adından şurada burada çokça söz ederler olur. Bu durum, eserlerinin değerini ortaya çıkarabilir mi? Şairin, yazarın yerine, eserleri ortalıkta görünmelidir; görünüyorsa, görmezden geliniyorsa, ille görsünler, sözünü etsinler diye kalıbını ortaya koyması gerekmez. Yazı sanatı çok zor bir iştir. Sanatçının yıllarca çalışa çalışa ömrünü tüketir. Ortaya koyduğu eserleri, kendisi suyu sıkılmış bir limon kabuğu gibi bir çukura atıldıktan sonra da değerlendirilebilir. Dünya edebiyatı böyle örneklerle doludur. Eleştirmecilere sözü getireceğim ya önce iğneyi kendimize batıralım: Geçen Mayıs ayı boyunca, tâ Haziran ortalarına değin sevgili dostum Yaşar Kemal'le bir koğuşta kapalı kaldık. Uzun bir koridorda aşağı yukarı günlerce volta vurup can sohbetleri ettik. Ben, hayatımda böylesine kalabalık üniversite hocası, yazarla hiçbir zaman birarada, böylesine uzun bir süre yaşamadım. Koğuştaki aydınların çoğunluğu beni, politika yazılarımdan tanyordu. Onlar bir yana, 1950'lerden yirmi yıllık sanat yoldaşım Yaşar Kemal'in, birkaç hikâyem bir yana, bir tek romanımı okumadığını sezdim can sohbetlerimizin arasında. Oysa benim kitaplığında Yaşar'ın özel bir yeri vardı; bütün kitaplarını okumuştum.

ÇİÇEKLENEN BİLİNCİ ÇAĞIN

Gerili yayla hedef arasında
Tadarım sonsuz simyasını ürettiğim çağın
Un ederim aklımla bir uzun sevdaya
Varım bitmez savaşıma doğacak haziranların

Değişir elbet yazgısı susayan dağın
Elbet bürür göz albildiğine bizim ormanımız
Yağar gizli mermisini uçlarına dalın
Daha şimdiden bilincinde çiçekler açtığımızız

Tutarım ışık sellerini bir elimle
Düşledikçe gölgesi yüzüme vuran zamanın
Serperim bütün insanlara bir elimle
Çizerim kutsal bayrağımı aydınlık çağların

Halim UĞURLU

Şimdi sorarım Memet Fuat dostuma: Benim ortalıkta yazarım diye dolaşmamın; Halikarnas Balıkcısı'nın ortalıkta sanatçıyım diye dolaşmasının anlamı ne ola? Eleştirmecilerden bana ne? Eleştirmeciler, sırası geliyor, bir sanatçıyı alıp okuyorlar, inceleyip değerlendiriyorlar. İşte Halikarnas Balıkcısı için de Mehmet Doğan bir eleştirmeci olarak ödevini yapmış. Onun Halikarnas Balıkcısı üstüne yaptığı incelemede gördüğüm üzüntüsüne değinmek istiyorum biraz da şimdi: Mehmet Doğan, kuşkusuz genç yazarlarımızdan, araştırmacılarımızdan. Kendinden önceki incelemeçileri gözönünde gerektirdiğinden çok büyüdü. Örneğin, Halikarnas Balıkcısı'nı Ahmet Hamdi'nin, Cevdet Kudret'in gerektiği gibi değerlendiremediklerinden yakınıyor. "19. asır Türk Edebiyatı Tarihi" adlı çok kalın bir esere karşı ben, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı bir araştırmacı, bir incelemeçi, hele hele bir eleştirmeci saymıyorum. Bu işleri, Sayın Yakup Kadri'nin "Zoraki Diplomat"lığı gibi yapmıştır. Beğenisi Yahya Kemal'den bu yana geçemez. Şairdir, yazardır. İncelemeciliği, araştırmacılığı benimsememiştir, Şairliğine, yazarlığına saygımı belirttikten sonra, bir anlamla Ahmet Hamdi Tanpınar'ın inceleme, araştırma, değerlendirme konusundaki tutumunu belgelemek isterim: 1940 — 41 yıllarında Fakültede Tanzimat Edebiyatı hocamı Ahmet Hamdi, Bütün yıl derslerinde bize, Frenk şairlerinin —Mallarme, Verlaine, Baudelaire— sözünü etti; bir de elbette Yahya Kemal'den konuştu bol bol. Sonra da sınavda bana, Bağdatlı Ruhî'nin Terkibibendiyle, Ziya Paşa'nın Terkibibendi arasındaki farkı sordu; bu iki şairi mukayese etmemi istedi. Hani Tanzimat Edebiyatını araştırmamızı, değerlendirmemizi bize, öğrencilerimize bırakmıştı (!) Rahmetli duygula-

riyle yaşayan bir şairdi. Cevdet Kudret'e gelince, onun için çok ciddi ve dikkatli araştırmacı derler. O değin ciddi ve dikkatlidir ki, bütün araştırmalarına karşı tek yazarı, bir tek şairi beğenememiştir. (Eskiler bir yana elbette.) Bunun nedenini arayacak olursak, Cevdet Kudret'in çok duygusal bir araştırmacı, değerlendirici olduğunu görürüz: Çünkü, kendi kafasının içinde yarattığı bir sanat görüşü vardır. Bu görüşü hiçbir vakit bir sanatçı olarak gerçekleştirilememiştir. Onun bilincinde kendisinin gerçekleştiremediği sanat eserleri vardır. Böyle tutum ve yaratılıştaki kişilerden açık yüreklilikle yapabilecekleri değerlendirmeler beklenemez. Edebiyat alanımızda böylesine sanata düşkün kimselerden araştırmacılarımız çıkmıştır. Hiçbir bilimçü altında kalan eserlerinin etkisiyle hiçbir şair ve yazarı değerlendirememişlerdir. Şimdi Cevdet Kudret'e, Halikarnas Balıkcısı dediniz mi? Bilmiş gibi söyleyeyim: Dili rezalet! der. Oysa, Yakup Kadri'den Halide Edip'e, Sabahattin Ali'den Sa'it Faik'e, kısaca bütün yeni yazarlarımızda DİL diye sağlam bir araç yoktur. Ama hepsinin SAĞLAM BİR DİL DÜNYALARI VARDIR ESERLERİNDE. Cevdet Kudret, böylesine yorumlara katılamaz. Katılamayınca da kimseyi edebiyatımızda değerlendiremez.

Sözün kısası, genç araştırmacılarımızın işi çok zor. Birçok niteliği kendilerinde, kalemlerinde toplamaları gerekiyor. VARLIK'ın Nisan sayısında, Adnan Binyazar'ın sorularına karşılık veren Yakup Kadri, kişilik sahibi yazardan önemli sözler beklediğini söylüyor. Yeni araştırmacılarımızdan ben de zaman içinde bir çay gibi akıp giden edebiyatımızda, bir yandan bir yana geçecek basamak taşlarını bulup değerlendirmelerini bekliyorum.

Değerleri Yükseltmek

Omer Faruk Toprak

Yirminci yüzyılın ikinci yarısını yaşarken, ilginç bir çağın son evresinden geçiyoruz. Kapitalist sistem, ömrünün son döneminde, aklın almayacağı çılgınlıklarla, bir yandan kendi yoksul halkını, öbür yandan az gelişmiş ülkeleri, git git daha korkunç bir sömürü düzeni içine çekiyor. En çok eğitilmiş insanların, afyonla uyuşturulmalarından yararlanıyor doğal olarak. Bunun sonucu, özgürlük bilinci, eğitim bilinci kazanmamış kalabalıklar, yurt-severlerin üzerine yürütülüyor. Belki kısa bir süre, bu kalabalığın arkasına saklananlar başarı kazanırlar. Ama gerçek, gün ışığı gibi meydana çıkınca uzun yüzyıllardan sonra uyanır, silkinir geri kalmış ülkelerin halkı. İlkın kendi kendilerine, sonraları çevrelerine, yöneticilere sormağa başlarlar : İnsanlar niçin yaşarlar? diye. Bu sorunun cevabını Julian Huxley'in bir yazısında okudum geçen akşam. Yazının bir bölümünü şuracıkta okuyalım:

"Son yüzyılda, özellikle biyoloji ve insan evrimi üstüne bilgilerin birden ilerleyişi, ayrıca yerleşmiş teolojilerle eski felsefelerin gittikçe daha fazla gerçekçi bir açıdan eleştirilmesi, bu düşünce devrimine yer hazırlamış, ortadaki engellerin bazılarını yıkmıştır. Ama şimdi nüfusun hızla artışı, dünyayı, insan kaderinin değişmez sorusuyla karşı karşıya bırakmıştır. İnsanlar niçin yaşarlar? Şüphesiz insanlar, sadece atom savaşlarına bombalar yetiştirmek ya da rakip kiliselere karşı kendi dinlerini desteklemek ya da başka uluslara karşı toplumlarının sayısını çoğaltmak ya da parazitlere karşı korunma yolları aramak ya da rakip ekonomik düzenlere karşı iş gücünü artırmak ya da değişik politikalara karşı ideolojilerini savunmak ya da kazanç sağlayan kurumlara müşteri olmak için yaratılmamışlardır. Amaçları, sadece yemek, içmek, keyfe bakmak, gerisine boş verememek olamaz. Bunun gibi, ölümden sonrasına hazırlanmak da olamaz. Gün geçtikçe genişliyen büyük sitelerde sürünmek, tabiatın ve insanca bir toplum anlamından uzaklaşıp gittikçe artan haksızlıklara, güdültüye, monotonluğa, trafik tıkanıklığına ve başka sonu gelmez katlanışlara razı olmak... Ya da yoksul hayatını herhangi bir perişan Asya veya Afrika köyünde geçirmek... Bunların hiç biri

insanın kaderi olamaz."

"İnsanlık serüveninin başlıca amacı ne makina, ne sanat eseri, ne mal, ne mülk, ne insan, ne de başka bir şeyin sayısını çoğaltmak olabilir. İnsanın başlıca amacı, değerleri yükseltmek olabilir ancak. Kişiliğin, başarının, sanatın, zanaatın, iç dünyanın, genel olarak hayatın değerini yükseltmek..."

"Tatmin olma sözü, belki de bütün bunların hepsini içine alan bir deyimdir: Daha fazla insana, daha az sıkıntı, daha çok coşkunluk... İnsan toplumlarının, durgunluktan ve bunalımdan kurtulmaları için daha çeşitli ve yüksek başarılarla ermesini istiyoruz. Yeknesaklığa karşı koymak için, daha çok değişiklik istiyoruz. Daha çok zevinç, daha az acı istiyoruz. Daha çok güzellik, daha az çirkinlik istiyoruz. Daha az tutsaklık, daha çok serüven ve ölçülü bir özgürlük istiyoruz. Daha az cehalet ve bencilik, daha çok bilgi ve ilgi istiyoruz."

"Yarısmadan, gelişmeden, açıkçası, ister Ruslarla olsun, ister kapı komşumuzla olsun, ke-diyle fare oyunu oynamaktan kurtulup daha sürekli, daha olumlu, daha yüce tasarımlara bağlanmak istiyoruz. Genel bir deyimle, kişiliğin verimli gelişmesi için insanların kendi kendilerini daha çok aşmalarını istiyoruz. Sadece insanın alçalmasına karşı koymak için değil, aynı zamanda insanın kendini benliğine hapsedmesini, çevresinden kaçmasını önlemek için, insanlığa daha çok saygı duyulmasını istiyoruz. Oysa insan sayısının ölçsüz artışı, özlenen bu devrimleri gerçekleştirilmeye engel oluyor. İnsanlık daha çok mutluluk duyacak yerde, daha çok bunalıma saplanıyor."

Yazarın 'Değerleri Yükseltmek' deyimini üzerinde biraz düşünsek, neler görürüz ülkemizde? Değerlerimizi yüceltmeyi bırakın, yerden yere nasıl vurdüğümüzün açıklamasını yapabilir misiniz? Biz, geri kalmış bir ülkenin insanlarıyız. E-vet, oturmamış, kültürünü kurmamış bir toplumun sarsıntılarında kurtulamadık henüz. Bundan ötürü, sosyal olma bilincine varamadık. Bir kez tarihimize baksak, sosyal tarihimiz yazılmamış daha. Olaylara, sosyal düşünce açısından bakmayı bilmediğimizden, şimdiye kadar verilmiş değer yargıları yanlıştır. Edebiyat Tarihimiz

Istanbul Türküsü

Bu kenti, nasıl sevmem bu kenti
Beyazıt Meydanı, Galata kulesi, Çınaraltı
Her yanında bir yaşama sevinci tüter
Her semtinde apayrı bir yaşantı

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Çiçek pasajı'nda bütün akşamüstleri
Rebeka'yımış, İbrahim'miş, Niko'yumuş
Elde kadeh herkes olur gelberi!

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Eski yeni yahlarıyla Boğaziçi
Kaç yüz türlü mavi varsa çırpıp durur
Akan o nehrin üstünde kuş gibi

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Simitçisi, kayıkçısı, yeni yetme kıza
Hırshı duldu ayrı ayrı renk verir ona
Kaynaşır iskelede akşam saatleri

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Bir sokaktan bakarsın ki birdenbire mavi
Ötekinden yeşil almış basımı gider
Tepele, gölgeleyerek yokuşları...

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
İstakozu, karidesi, canlı balıkları
Daha denizin içinde ısl ıslken
Kadınları ateşe sürer tavayı

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Her köşesinde eski bir çağ iskeleti
Ve bir tarih mozayigidir baştanbaşa,
Grek, Roma, Bizans ve Türk devleti

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Tanrıya yücelen koldur, minareleri
Kubbesinden kubbesine atlayarak insan
İstese dolaşabilir kursun gökleri

Bu kenti nasıl sevmem bu kenti
Gençliğimin dere tepe düz gittiği
Her sevdıyla yeniden, kanatlandığım
Üçer beşer kokladığım çiçeklerini

Bugün vermiyorsa bana canı sağ olsun
O günlerin gönül kotaran zevklerini
Şimdi de, başkaları tadına varsın
Dallarından az mı meyve yedimdi!

Mehmet SALİHOĞLU

açsanız, altmış yıldır değişimden kalmış yargılar bulursunuz. İsmail Habip, örneğin Abdülhak Hâmit için kırk yıl önce ne yazmışsa, günümüzde de bu yanlış değer yargıları, okullarda genç kafalara yerleştirilmektedir. Oysa bazı belgeler bize gösteriyor ki, Abdülhak Hâmit, İngiliz haber alma örgütünde çalışmış, kendi çevresindekiler için Padişaha jurnallar yazmış bir adamdır. Onun bu yanı, bıraktığı eserleri etkiler mi, diyeceksiniz. Önce kişiliğini etkiler, sonra da kişiliğinin ürünü olan eserlerini, bu eserleri içinden geçerek geldiğini etkiler.

Edebiyatımızın sosyal açıdan

tarihi, birgün yazılırsa, ozanlarımız, romancılarımız, hikâyeçilerimiz üzerine yapılmış tabii büyük değişiklikler görecektir. 'Değerleri Yükseltmek' deyiminden söz açarak gelirken, Abdülhak Hâmit'i yerdığımız öne sürülecek. Amacımız yergi değildir. Hâmit'in gerçek yerini belli etmek için kişiliğinde saklı kalmış noktalar aydınlanmalıdır diyoruz.

Namuslu bir dünya görüşü kazanmak ya da daha iyi bir dünya kurabilmek için, insanların uygarlık katında neler yaptığını araştırmalıyız. O zaman insanlar için yaşamışlar, sorusunu çözebiliriz. Daha iyi birdünyaya, insanlığa saygı duymakla varılır.

HASAN ÂLİ EDİZ

Mehmet Seyda

"Aleksandr Puşkin ve Klâsik Rus Edebiyatı" adlı incelemesi 4 Şubat 1937 günü Sop Posta gazetesinde tefrika edilmeye başlar. Bu, kendi deyişleyle, Hasan Âli Ediz'in de yazı hayatına başladığı gün sayılır. Evet Puşkin ve arkasından Turgeniev, Tolstoy, Dostoyevski, Çehov, Gorki çevirileri ile Ediz, Rus klâsiklerini Türk okuruma dolaysız tanıtan çalışmalarına girişir. Ondan önce, diyelim Dostoyevski'nin "Beyaz Geceler"i; biz bunu Ruşen Eşref Unaydın'ın Fransızcadan yaptığı çeviriden okumuşuzdur.

Eski Türkçe, kendi el yazısı ile, "EDEBİYAT DOTLARI"na koymam için verdiği yaşam öyküsünde, Sırpça — Boşnakçayı Taşlıca'da İken mahalle çocuklarından öğrendiğini anlatır. Sonradan Nuriye Müstakimoğlu ile Sırpça aslından 1962 yılında çevirdiği İvo Andriç'in "DRİNA KÖPRÜSÜ", 1970'e kadar altı baskı yapar. Bir Rusça dergide okuyup beğendikten sonra, O. Henry'yi de Türk okuruna 1937'lerde ilk tanıtan Hasan Âli Ediz'dir. "Bolivar İki Kişiyi Çekemez" adı altında topladığı O. Henry hikâyeleri 1939'da basıldı, büyük bir

ilgi ile karşılandı. Aslından yapılan ilk çeviri ise 1945 de, yani altı yıl sonra yayınlanabildi.

Ediz'i yalnız çalışkan bir çevirci olarak değerlendirmek çok yanlış olur. İspanya'daki iç savaş üzerine, Sovyetler'deki Stehanov hareketinin içyüzüne ilişkin incelemeler de yayınlamıştır. Zaten 1935 - 1937'lerde biz ona "Ayaklı kitaplık!" derdik. Bir romani, hikâyeyi çevirmekle yetinmezdi; kitabın başına yazarını, toplumsal ortamı ile birlikte tanıtıcı uzun "önsöz"ler de yazardı. Yazarı çağı içinde değerlendirirdi. Dostoyevski'nin "SUÇ ve CEZA"sı, 1937'de Turgeniev'in "BABALAR ve ÇOCUKLAR"ı, Çehov'un "ALTI NUMARALI KOĞUŞ"u için yazdığı önsözler titiz birer inceleme, derleme örneğidir.

"Hasan Âli Ediz'i nasıl tanırsın?" diye sorsalar; "Cin gibi bir adam olarak.." derim. "Bugünden yarına devrim olur sanan aceleci kalpleri, 35 yılı aşkın emeği, çalışkanlığı ile, "Armut piş, ağzıma düş!" yarınlıklarından uyandırmaya çalışanlar arasına girer. Geniş ansiklopedik bilgisi, gençlik yıllarında kazandığı belli bir dün-

ÇAĞRI

BEYNİMİN İÇİNDE BİR PERGEL
İÇ İÇE SENİ HALKALİYOR BANA..
ÇEKİRDEK HALKADA GÖZLERİNİN RENGLİ
İS GİBİ,
ZİFT GİBİ KARA..

BU KENTTE YABANCIYIM
MAJUSKÜL AŞLA ADINI HAYKIRIYORUM
GEL BANA!..

Mahmut KURU

ya görüşü, yaşadıklarını ve okuduklarını kolay unutmayan şaşılacak bellek gücü, anlatmayı, konuşmayı sevişi.. onun belli başlı özellikleridir."

3 Temmuz 1972 günü kalp krizinden öldüğünü gazetelerde okuyunca şaşırıp, bozuldum, çarpıldım. Daha 10 gün önce Basın İlan Kurumu'nun Bayramoğlu'ndaki Turistik Tatil Köyü'nde benimle şakalaşarak durmakta idi. Yemek zamanları, eşi Le-man Hanım'la küçük bir masa kapatıyordu. Bir delikanlı gibi istekli ve hattâ atılgan, denize girip çıkıyor, güneşleniyordu. Yaşamızın getirdiği hantallıktan sanki utanırdı bizi. Onu denize girerken, onu güneşlenirken gördükçe: "Hasan Âli Bey'e bak! Hasan Âli Bey'e bak!" demekten kendimizi alamıyorduk.

Türk edebiyatı ve kültürü, onun ölümü ile, değerli bir kalemini daha yitirmiş oldu.

Bayramoğlu'ndaki görüşmeler, demek, son görüşmelermiş. Böyle bir şeyi hiçbirimiz aklımıza getiremezdik. Ama kimin kimi son olarak gördüğünü, önceden kim bilebilir?

1972 yılını Unesco Dünya kitap yılı ilan etti. Bunu Unesco'nun şimdiye kadar yaptığı işlerin en önemlisi sayıyorum. Kitap yılının amacı özellikle geri kalmış ülkelerde kitaba ve okumaya ilgiyi artırmak, kitabı daha çok sevdirmek, bu konuda yapılacak çalışmalarını desteklemek, ve kitapla, yayımla ilgili sorunları özgürce tartışmaktır. Bugün her yerde her fırsattan yararlanarak kitabı yüceltmeye çalışıyorlar. Baş slogan: *Herkes için kitap*. Bu slogan, yığınları kitapla birleştirme çabasını özetliyor.

Bize gelince, biz bu işte çok geri kaldık. Kitap yılının amacına uygun pek az şey yapıldı Türkiye'de. Yapılanlar bireysel çabalardan öteye gidemedi. En kötüsü güzel bir eğitim fırsatı göz göre göre kaçırıldı. Şimdi bir kitap fuarıyla yayın kurultayından söz ediliyor. Bunların başarı kazanmasını çok isteriz. Ama gittikçe daha çok karamsar oluyoruz.

Dünyadaki çalışmalara bakınca kitap yılının milletlere kazandırdığı en önemli başarının *Kitap Yasası* olduğunu görüyoruz. İlgili milletler ve kurumlar bu yasayı kabul etmekte gecikmediler. Türkiye de ister istemez kabul etmiş sa-

Kitap Yılı, Kitap Yasası

ve

ORTAM

★

Arslan Kaynardağ

yılmaktadır. Yasanın metni bazı dergilerimizde yayımlanmıştır. Okuyun onu. Bir kez değil birkaç kez okuyun. Zira kitap ve kitapla ilgili sorunları ele alıp konuşmalarda bu yasa bundan böyle başlıca dayanak olacaktır. Kitap yasası devletler hukuku kurallarına göre her millet için bir hukuki değer taşıyor. Artık tıpkı *insan hakları* gibi,

kitap haklarından da söz ediliyor. Aşağıdaki cümleleri *Kitap Yasası*'ndan alıyorum:

"Yazarların yarıcı çalışmalarını teşvik edici ortamı yaratmak toplumun görevidir."

"Kitap barışın ve kalkınmanın sağlanmasında, insan haklarının yürütülmesinde, ırk ayrımına ve sömürçülüğe karşı savaşın kazanılmasında baş-

lıca etkindir."

"Okur yazarlıktan yoksunluk afetinin yokedilmesinde çalışmak hükümetlerin görevidir."

"El kitapları bütün ülkelerde içerikleri ve kaliteleri bakımından devamlı olarak iyileştirilmelidirler."

"Yalnız büyük şehirlerde değil kitaptan yoksul köy bölgelerinde de her okulun ve topluluğun, yetkili bir memura ve yeterli bir bütçeye sahip kitaplığı olmalıdır."

"Her ülkede eksiksiz bir belgelendirme (dokümantasyon) hizmetinden herkesin her an yararlanabilmesi için haber alma malzemesinin devlet sınırlarını özgürce aşmaları yolunda tedbir alınmalıdır."

"Kitap kişinin gelişme ve öğrenişine, toplumsal ve ekonomik ilerleyişe, milletlerarasında anlayışa ve barışa hizmet eder."

Kim ne derse desin biz, kitabı çok hor gören bir millet olduk. Kitabı, okuyanı, hatta okula gideni hor görüyoruz. Kültürümüzün temelleri yokolup gidiyor. Bunun zararını çok çekeceğiz. Kitap yasasından öğreneceğimiz çok şeyler var. Kültürün, çağdaş uygarlığın yolu kitaptan geçer.

ELİF KİTABEVİ KİTAP YILI YARIŞMALARI

UNESCO'nun 1972 yılını *KİTAP YILI* olarak ilan etmesi dolayısıyla, *ELİF KİTABEVİ*, "kitap" ve "okuma" konusunda *ÖZDEYİŞ* ve *ŞİİR* yarışması düzenledi. *Oktay Akbal, Hilmi Yavuz, Jale Baysal, Meral Alpay, Türker Acaroğlu ve Arslan Kaynardağ'dan* kurulu jüri, *şir dalında: 1 — Hüseyin Özdemir'in SORULARIN ÖLÜMÜ*, 2 — Şadi Usal'ın *KİTAP*, 3 — Aziz Öztürk'ün *KİTAPLAR*, 4 — Nahit Övünç'ün *ÇOCUK VE KİTAP* adlı şiirlerini seçti. *Özdeyişte ise, sırayla: Şadiye Akay, Şadi Usal, Yavuz Yalçın, Mehmet Aydın ödülleri* paylaştılar.

Yerimizin dartağı yüzünden, derece alan şiir ve özdeyişleri yayımlayamıyoruz. Bu çabasından dolayı ELİF KİTABEVİ'ni kutlarız.

OLAĞANÜSTÜ İNSAN

★

Haluk Şevket

Olağanüstü insan, insan öldürüyor. Soydaşını öldürmekle doğaya karşı ilk zaferini kazanacağına inanıyor.

Olağanüstü insan, banka soyuyor, insan dolandırıyor. Akılının kaynaklarını kurutmamak için bir tür akıl jimnastiği.

Ya da bezgin insanın zaferi...

Olağanüstü insan, ayağına çarık giyiyor, başına silindir şapka geçiriyor, üzerini insansı giysilerle donatıp oy alış veriş yapıyor. Yasama Meclislerinde Halk adına gösteri...

Olağanüstü insan, üzerinde yaşadığı dünyanın derinliklerine el atarak, orada sönmemiş ateşlerin gücünü bilimsel silahların namlularına doldurup, gelişmemiş insan kardeşlerinin (!) gecesini aydınlatıyor. Bu da bir tür, ateş ve kan adına yazılmış destan...

Olağanüstü insan yaşamayı seviyor. Soluk alıp vermenin, bir yaşam kuralından çok, ken dilerine verilmiş bir hak olduğuna inanıp, yaşamaktan bezmiş insanların soluğunu kesiyor. Sonra, ölümsüz cennetin anahtarlarını onlara teslim etmenin gururunu taşıyor...

Olağanüstü insan yalan söylüyor. Bu, doğrular adına söylenmiş yalan olduğu için önem taşıyor. Adına kitaplar yazılıp, şarkılar söyleniyor.

Olağanüstü insan füzelerin, güdümlü mermilerin, nükleer gücün karargâhını, doğanın insan duygularını ölümsüz kılan tükenmeyen güzellikleri üstüne kurmuştur. Güzellikler, ateş ve ölüm kokan formüllerin devekuşu görünümlü ayakları altında ezilmektedir.

Korku ve anlamsızca bir kaçış...

Ama korkunun namluları, duygularımızın çarpan yürekleriyle birlikte, olağanüstü insana da çevrilmiştir.

Olağanüstü insan gerçek kişiliğini tanımak için bilinmiyeni arıyor. Bilinmiyenin kapıları, uzayın kapılarıdır...

Olağanüstü insan ilk kez uzaydan, üzerinde yaşadığı dünyanın güzelliklerini görmüştür. Dünyası için, "dille anlatılamayan bir güzellik" derken, yine ilk kez yalnızlığını parçalamaya çalışmıştır. Uzaydan gördüğü o sessiz, o suçsuz güzellik, ateş, açlık, umutsuzluk zincirleri arasında yok olan insanın uzaya vuran şavkıdır...

Ama nerede olursa olsun, olağanüstü insan umutsuzdur, yalnızdır. Onu uygarlığın bilimsel formülleri kemirmektedir. Akıl makinesinin bir parçası olmuştur. O, öldürürken makina öldürdüğü için suçsuzdur. Bu yüzden ruhsal yapısındaki dengesizlik, makinaları yaşatmak için kullandığı yağ gibi ağır ve renksizdir.

Olağanüstü insan yapraklar arasında sızan bir ışık gördümü korkuyor. Hemen kendisiyle ışık arasındaki uzaklığın, ışık hızını ölçerek, ışıktan gelecek tehlikeden kendini korumaya çalışıyor. Çünkü onun tanıdığı ışık, bir nükleer patlamanın kulakları sağır eden gürültüsü arasında, gözleri kör eden ışıktır. Bir tür, ışık üstüne düzenlenmiş acılı oyunlar.

Olağanüstü insan bugün dostlukların, sınırları aşan

duygusallık bağlantılarının, doğa içinde güzel olan her şeyin yabancısıdır. Umutsuzluk ve yalnızlık onu bencil bir yaratık yapmıştır.

Şimdi gerçek sanatçının ve gerçek bilim adamının görevi, olağanüstü insanın akıl kelepçelerini duygu hücrelerinde çözmek olacak. Yol gösterici insan — sanat ve bilim adamı yerine kullanıyorum bu deyim — dünyamızın bugün içinde bulunduğu sancılı döneminde, ge-

GÜNAYDIN

*Sen bembeyaz zenci türlü iklimlerden gelen
Neden gözlerindeki o kaypak ağrı
Birdenbire kaktüsten hanımelî'ye dönüşen
Gizledin boz küllerde yanmışlığını.*

*Savrulmuş yarısı ömrünün rüzgârlarda
Göçebeydin, yoksuldun, baktıkça bağımsız yıldızlara
O yarım acılar ki en zorlu yağmurlarla geçkin
Ruhundaki tutsaklığı barışçıl ormanlara serptin.*

*Eski pazarlara yükümlü alınterinle canın
Düşler kurardın doruklarında Atlas Dağlarının
Çıplakdın, boyasızdın, yalnızdın
Hoşgeldin çağrımıza sen bembeyaz zenci günaydın.*

*İlkel ağılayışlarda dudaklarının gülümseyişi
Som uykularının savaşlara kutsal yakarışı
Ve bulutsu kuşlara itişin yapışkan gölgeleri
Sen o yenilgin günlerde ey, toprak bakışlı.*

*Boşuna deşil sömürgelerce uzanmışlığın garipsi
Mırıldanışın başarı türkülerini en kasımlarda
Çöl çöl aradın bir ırmak özgürlüğünü
Ve umuda akışında günün sınıksızı tuttun gerçeği.*

*Erimiş gibi alacasında akşamın kanlı gözlerin
Acıktın, titredin, içlendin
İnatçı bir yaz tutkunu sakladı dopdolu bir sandıkta seni
Oysa görmedin hiç KLİMANJARO öyle güzel ki.*

*Şimdi küskünlüklerin sonu tedirgin
Bağdaş kurmuşsun savaşsız ilkyazlara
Ve uygar yarasında yaşlı evrenin
Sen geri kalmışlığın son muştasında.*

*Dimdik ihtiyarlarla yıllar ötesi candaş
Kattın büyüğü sokaklarda geceyi gündüze
Çıkmadı hiç aklından o dövülmüş esintiler
Öylesi kötürüm bir çöl kızı giriverdi öyküne.*

*Ki, ne tüneller oyduñ yüreğinde
Ne korkusuz düşlere daldın kendince
Ne var ki ilk kez alev delisi çocuklarını aradın
Sen bembeyaz zenci bilinmedik sevilere günaydın.*

Feriha AKTAN

lişmemiş, terk edilmişlikten ötürü yönsüz yöntemsiz kalmış insanın asıl olağanüstülüğünün sancılı basamaklarına çekmek için uğraşıyor.

Çağımız olağanüstü insanla, asıl insanın çalışması dönemini yaşıyor. Biri akıl adına öldürüyor, öbürü duygusal yünden ölmüş bir aklın dirilmesine çalışıyor.

Bu çatışmanın ayrıntılarını saptamak, saptanmışın durumunu Tiyatro içinde insanlara sergilemek. Belki de amaç, ayrıntıların Tiyatrosuna inmek olacaktır.

İnsanlar bir konuda ayrı ayrı kelimelerle konuşuyorlar. Aynı dili konuşan insanlar arasında da bu böyle.. Onlara çevreleri ile çatışmalarını daha çok bilinçlerindeki akılcı ya da duygusal kapırdanmaların toplumsal çatışmalarını, ayrıntılarıyla gösterecek bir Tiyatro türü, olağanüstü insanın formülü, makinalaşmış aklını bir ayırışından geçirerek, asıl insana bağlayacaktır. Öyle sanıyorum ki tecrübe, uzun yaşanmış bir ömür sonunda elde edilen bir şey değildir. Gözün gördüğünü, aklın değerlendirmesidir...

Saptanmış olayların Tiyatrosu, yaşamın ayrıntılarından bir bütün meydana getirecek. Oyuncular gösteri boyunca çeşitli karakterleri canlandırarak, sahne üzerindeki gereksiz tekrarlamalardan kendilerini kurtaracaklar.. Bir mekânda, çeşitli kişiliklere bürünen oyuncunun oyun gücü artacak.

Çünkü olağanüstü insan, içine düşmüş olduğu boyutları geniş, anlamları dar bir kısır döngüde kendini tekrarlamakta boğuntulu.. Umutsuzluğun, sürekliliğin sonucu olarak öldürüyor, soyuyor, yıkıyor ve hiç bir şey duymuyor bütün bu olanlardan...

Çağımızın büyük bir çağa geçiş döneminde, bugün yol gösterici insan, acıların, çelişmelerin, umutsuzlukların şarkılarını yazıp söyleyecektir. Bunlar, yarın olağanüstü bir varlığın yaşamını sürdürecektir insanları için, barışın, mutluluğun ve asıl olağanüstülüğün doruğuna erişebilme yolunda geçirmiş oldukları evrimin yazılı belgeleri olacaktır.

Bugün için söylenecek sözümüz çoktur, tükenmiş değildir. Yeni kavramların sözcükleri, acıların, yoklukların, umutsuzlukların çamurunda yarınki yüce insan aklına olumlu bir biçim vermeye çalışıyorlar... Gerçek sanatçının ve gerçek bilim adamının bilincine olan saygımızın özü burada saklı.. Aslında bu saygı, insanın kendi kendisine olan saygısıdır. Bu yüzden de evrenselidir...

kum tanesi

Gecein karanlığı usuldan usuldan aydınlığa dönerken rıhtıma bağlı motorlarda bir adam uyandı. Gerindi, esnedi, kalktı dışarı çıktı. Öbür motorlarda daha uyanan yoktu: "Canına yandığının sabahı" dedi bir derin soluk alıp. Kentin çevresinde dağlar, toz pembe örtüler içinde gerçekten de "canına yanılacak" bir sabah yaşıyorlardı. Kovayı atıp soğuk deniz suyu aldı yüzüne vurdu; sonra yere savurdu. Bir daha bir daha kovayı atıp motoru iyice suladı. İpe asılıp kıyıya yanaştı ve rıhtıma atladı, durup çevresine bakındı yine söylendi kendi kendine: "İstanköyün karıştı Bodrum — İki dükkân bir fırın — Peynir ekmek yiye yiye — Ne ağız kaldı ne burun". Geniş açık adımlarla, bütün taze havayı ciğerlerine çekerek yürüdü. — Reşit, oğlum, dedi kahveye varınca, akşam bir çay söylemiştik, olmadı mı daha? — Ne o yine erkencisin bakıyorum, yolcum mu var yoksa? — Var ya. — Sarışını mı yolluyorsun? — "Evet" anlamına akıntılı bir yan bakış, sonra kibrit kutusunu ensiz yanları üzerinde döndürmeler.

Aynı sabahın aynı erken safında bir kız çok uzak bir kentte bavuluna öteberilerini yerleştiriyordu. İşlerini tamamlayınca bir bir örtü çevresindekileri. Sarılmalar, öpüşmeler, kovayla su dökmeler, el sallamalar ve sonunda özgürlük. Sevilen bir kente, sevilen kentin kaynaşmış insanlarına doğru özgürlük. Trenler, istasyonlar, trenler, istasyonlar, bir sağa bir sola geçen ırmaklar, turlalar, köprüler, trenler istasyonlar, erik var erik, simit isteyen haniya simit, su içen su, buz gibi su, kiraz var taze, acur var, haniya su içen su... Bütün bunlar biraz yalnızlıksa biraz da özgürlüktür, mutluluktur; hele yolların sonun-

Niagara

Bir öyküsü bile yok. Kuzey vakti Sürüyü toplar ve dağıtır. Zaman Öncesi bir buluştur bu onaran Gülü ve daha ilkel çiçekleri, Savuran belirsiz boşluklardan Kızıl derili.

Bir şarkısı bile yok. Güney vakti Saçakları yemissiz ağaçların Çeker yağmurun iplerini. Yarın Daha çok seveceğiz bu kuş sesi Bahçesinde o değişmez baharın, Kara derili.

Kıştı bu en uzun Şubat vakti Dağları devirip sulara attık. Derin boşluklarda sessiz bir çığlık Kurtuluş öncesi bir zaman gibi Sevgi, kan ve ateş karmakırısk Beyaz derili.

Seyfettin BAŞÇILLAR

Nursen Karas

da Bodrum varsa. Kıs boyu gönüde uyuyan ve giderek büyüyen özlemleşen Bodrum; yuksuzluklarda, bunaltan sıcaklar ve yorgunluklarda bile mutluluktur. Çünkü sonunda Bodrum Bodrumdur, ayak basar basmaz unutturur size herşeyi.

Tam o sıralar işte Liman Kahvesinde Bodrumun ünlü kazanovasına bir iyice yüklenir gemici arkadaşları; yalnızlığına, gezip tozmalardan sonra susup oturmasını alaya alarak "Biri giderse bini gelir" der o, kibrit kutusunu yan yan çevirerek. Az daha yüklenirler, az daha sıkıştırırlar; olan umursamazlığıyla kalkar, bir gerinir, esner: "Oh.. Yarabbi şükür..", kendine özgü duayı ekler ardına, "İhtiyarları sil süpür — Gençleri İbrahim'e düşür" yenilmiş gibi susakorlar. Derken biri atılır:

— Bak işte bu kızla konuşamazsın!

Geçen yıl da gelen herkesle konuşan, çokluk yerli kadınlar, küçük çocuklarla gezen, delikanlılara aldırış etmeyen biri. Hani öyle kalenderce bir pantolon, soluk buluz, erkeğimsi kasket filan. Dünyayı umursamamalar, ama herkese gülerüz. Sevilen bir turist yani. Güvenilen hem de Kazanova'ya yem olamayacak bir kız kısıcası.

— Kim?.. Ben mi?

— Sen değil hiç kimse.

— Havagazi bize oğlum, kimi istersen onla konuşurum!..

— Konuşamazsın.

— Konuşurum

— Bahse girer misin?

— Girerim, nesine?

— Bir Seval Kola yeter.

— Olur.

— Anlaştık mı, hadi bana eyvallah.

Kız az önce Ahmet'i sormuştu değil mi, tamam.

— Afedersiniz, Ahmed'i mi aradınız?

— Evet.

— Ahmet Didim'e gitti.

— Evet öyleymiş.

Adam hiç de yalnızca Ahmed'in Didim'e gitliğini söylemek için gelmiş gibi değil, onu az önce başkaları da söylediler. Ama yine de bir kabalık etmedi. Ahmed'i neden aradığını açıklamalıym ona ki, yanlış birşey düşünmesin.

— Gökova'ya bir gurup götürecekti de, ben de Lütfü'nün annesi babasıyla konuştum izin verdiler, biz de katılmak istiyoruz o guruba, bunu söyleyecektim.

— Ahmet Didim'e gitti, üç dört gün sürer dönmesi.

— Teşekkür ederim, gördüğünüzde aradığımı söyley misiniz?

Bakılan turistik eşya vitrinini ve orada gemici şapkalı bir adamı bırakarak yürüyüş. Bu adam geçen yıl da vardı buralarda. Hani Ahmetle deniz, deniz serüvenlerini konuşurken, notlar alırken hep yakınlarımızda, çoğunluk arkamdaki sandalyalarda gemici şapkalı birileri oturur, konuşmamıza kulak kesilirler ve eğer yalnızsam çapkın çapkın bakarlardı ya, bu işte onlardan; onların en genci, en çapkın bakkanı. Baksın. Bakarsa baksın, bana ne. Bod-

Desen : Metin Eloğlu

Turistler

bavul dolusu avarelik taşıdıkları omuzlarına asılı fotoğraf makineleri sevincin poz poz resmini çekecekler acılarının negatifi daha banyo edilmemiş yaşlılık yıllarına sakladıkları temmuzun sıcaklığında dökülüp saçılmışlar bakalım kimler toplayacak yabancığa yeni yeni aşklara acıkmuşlar yürüyüşleri konuşmaları el sıkışmaları hattâ gülüşleri turistçe uzak ülkelerin kuşları gelgeç bir rüzgârın savurduğu avuçlarımızı aldık okşadık sevdik askları bir mevsimlik

Sedat UMRAN

rum benim sevgili kentim, burada yaşamak burada gezmek benim hakkım. Gökova'ya da gitmek hakkım. Hem yanımda Lütfü olduktan sonra kim ne diyebilir? Gökova'ya gitmek de hakkım.

— Merhaba.

— A, merhaba.

Ve iskemleyi çekip otururlar. Kız buyrun dedi mi demedi mi belli değil ya, Kazanova sanki kendi masasıymış ya da orda bekleniyormuş gibi iskemleyi çeker oturur. Başlar Gökova'yı anlatmaya. Yeryüzünde Cennet diye bir yer varsa orası Gökovadır işte. Ağaçlık yeşillik, denizin türlü girintileri, İngiliz Limanı, Lönköz, Tuzla, Aa., oraya çizmeyin, bu deftere çizermisiniz lütfen? Tuzla, Büyük çatı, Küçük çatı, Armeniko, Yedi Adalar, Knidos (Tekir) bööle. Ama ilkönce Sideri Adası, hani su vazoların nakışında kullanılan kum işte oradan getiriliyor; dünyanın en ince kumu, deniz kızlarının adası. Bir sigara almaz mısınız?

Reşit, bize iki çay daha getir. Ancak on günde filan gezilir Gökova. Bir girdimi insan bir daha dönmek istemez. Sessizlik, güzellik, balıklar.. yeryüzünde çok az yerde raslanan türde balıklar. Ellerim.. (tırnaklara bakıp kibrit çöpüyle karasını almalar) bizim işte hiç temiz durmaz eller, motor yağı buluştımı çıkmıyor kolay kolay.. Kazanova birödenbire utangaç, ellerine düşman kesilmiş, kaldırıp atacak neredyse ellerini.

— Alınteriyle yapılan işin kırı olmaz ki. Benim de şirkette kapkaradır ellerim, çalışırken karbon kâğıtlarının karası bu parmaklarıma işler de yıkaya yıkaya çıkaramam; ancak pazır günleri büsbütün ağırırılar.

Eller unutulmuştur, çaylar yudumlanır. Bod-

Sonu 14. sayfada

Mübeccel İzmirli ile..

Mehmet SEYDA

— Sayın İzmirli! Bize önce kendini ve yaşam öykünü anlatır mısın, lütfen.

— Ne tuhaf! Bir hayatın öyküsünü ve kendimizi anlatmak... Mümkün olabilece keşke... Hayat öyküleri insanı başkalarına tanıtmak için anlatılır çünkü. Estagfurullah, Seyda Bey.

Şimdi nedense, bütün öteki sanatçı arkadaşlarımı ve özellikle sizi düşündüm. Bunca eser vermiş bunca zaman hakkında şu kadar yazı yazılmış, zaman zaman kendi kaleminiz ya da başkaları tarafından enine boyuna işlenerek yığınlarca tanıtılmaya çalışılmış değerli bir yazar ve sanatçı olarak, içinizde genellikle kendinize bile malûm olmayan öz kimliğiniz ve hayata yüklediğiniz anlamla, yığınlarca sahiden tanıdığınızı sanır mısınız?

Bir şeyler yazılıp söylenir hakkımızda. Yazılıp söylenenler ömrümüzde geçmiştir de. Ama adamoğlu, düşünce ve duygusunun, hele bu bir sanatçıya yarattıklarının sınırına sığmaz, ikide bir durup durup kendini yeniden keşfederken, künyeler rasgele bir tarih ve herhangi bir yerinde yeryüzünün, falancadan doğma filan oğlu ya da kızı, uyrukluğu şudur budur, medeni hali söyle, böyle diye belirlemeye çalışır, bütün öteki insanlar arasında insanın yerini. Bu bir tanımlamaysa eğer, benim de kafakâğıdında babası **Hikmet**, anası **Müşerref**, Çorlu'da doğdu; o zaman 1934 yılının 22 Mayıs'dı diye yazar. Asya'lı bir ırktan geldiğimi belirler. T.C. uyruklu bulunduğumu ve "evvelimde" nasıl **Muhammet Peygamber'e** uymuşsam, bundan sonra da öyle, yani **Muhammedi** kalacağımı, bununla yükümlü olduğumu açıkça beyan eder. (Çünkü yalnız din farkıyla herkes için bu böyledir. Dünyanın neresine giderseniz gidin, hüviyet cüzdanları dînsiz diye yazmaz.)

Ve nüfusum bekâr olduğumu söyler.

Sonra bütün bu bilgilerin kuzeyde, Pontus'tan kalma eski bir kıyı kentinin "mahzen-i evrakında mukayyet" olduğunu mühürler. Dosyalar, tutanaklar, polis ya da muhtar kayıtları, dilekçe ve bonservisler, sağlık raporu ve okul belgeleri, iyihal kâğıtları, arada bir de gazetelerin edebiyat ekleriyle, anfoloji ve dergi sayfalarında boy gösteren irili ufaklı biyografiler, hep birbirini bütünlemeye ya da değişik açılardan yeni boyutlar eklemeye çalıştıkları bir sürü ben yaratırlar. İnsanlar bizi böylece tanıdığını sanır. Kuşkusuz, (onca çabadan sonra bile) kimse kimseyi böylece tanımış olmaz da, herhangi bir yerinde dünyanın, bir dönem ve birtakım koşullarda sürüp geçerken, ya da büsbütün bittikten sonra ancak böyle, bu kadar çık verilebilen insana özgü tutuklu bir karanlıkla uğraşılır yalnızca. İnsan yoksa... beşikten mezara, gerçek anlamında kendini bile tanımaz. Öyle şeyler olur ki kaçan, yalansız ya da eksiksiz anlatılmaz. Sayısız örnek verebilirim buna. Ama ne gereği var?

Yine de canının görünür bir hayat öyküsü olmalı, değil mi? Eh, öyleyse. Belli ölçülere göre kavranıp yorumlanan, ama benim dışımda ve bana "rağmen" gelişen o eski tuhaftığı uzatabiliriz. Yıllar önce, ilk kez bir Varlık yıllığında verilmişti, Kullanıla kullanıla, en son Şükran Kurdakul'un derlemesinde iyice eksilip donan o küçük klişe, birkaç çizgi eklenerek yenilenebilir. İnsanın bir hayat öyküsü olmalı elbet.

Babamı tanımıyorum, sözcüğü. Uyusturucu madde kullanırmış. O yüzden epey temiz bir geçmiştense gelen ve anneminkine denk düşen seçkinliği! durumu kurtarmamış. Ben küçükken ayrılmışlar. Bir esrarkeşin kızımym yani. Bozulup gitmiş genler... Bir türlü düzelmeyen sağlığımın ve iç dengesizliğimin ön nedenidir belki. Düzenli ve sürekli bir öğrenim görmemi engelledi bu durum. Oysa pek başarılı başlamıştı o devre. Parlak, renkli... Kısacık sürdüğü halde sonuna kadar öyle gitti.

İlkokulda birinci sınıfı okumadım. Altı yaşında ikiye girdim. Ortaokulla da (Çapa Kız Orta) bitirdi her şey. Birkaç yıl lise ölçüsünde özel dersler almaya çalıştım. Yürümedi tabii. O. todidakt sınıfa kaydoldum böylece. O gün, bugün sürüp gider. Böylesi pek iyi olmuyor ama. Bir yerlerde kalma korkusuyla telaş içinde, yana yakula öğrenmeye çalışırken, zaman zaman bir çeşit kafa fesadına uğradığımı hissediyor insan.

İlk gençlik yıllarında, yani 953 — 58 arası, ikişer üçer yıllık sürelerle iki ayrı tekstil firmasında personel memurlukları yaptım. 959 da evlendim. Yanlış bir seçim olduğundan, bir yıl sonra ayrılıp 1960'ın devrimini izleyen ilk aylarında rastlantıyla Babilî'ye geldim. İş

Fotoğraflar : Ersin Alok

bulmak üzere gazetelerin ilan sütunlarını kolladığım devreydi. Şimdiki Yeditepe dergisinin sokagında bir iş hanında faaliyet gösteren bir reklâm şirketine önce sekreter olarak girdim. Sonraki aylarda da çevirdikleri reklam filmlerinin dublajını yapmaya başladım, hep aynı ücretle... Sekreterliğin sona erdiği akşamüstü saatlerinde başlayan dublaj provoları, gece onikilere kadar sürerdi kesintisiz. Bu yüzden iki yıl sonra bir boğaz ameliyatı geçirdim. Adamlar da o sürenin sonunda, birlikte yürüttüğümüz işten sermayeyi yüklenip, sosyal durumlarına bundan böyle daha uygun düşecek daha renkli ve olanaklı bir çevreye taşınırken, aylığım bir türlü 200 liranın üstüne çıkmadığı, çıkamayacağı için birlikte gitmedim. Mengene hanında, yalınımıyorsam 120 lira aylıkla tuttıkları o odayı, dökülen bütün külüstür eşyalarıyla birlikte devralıp öteki kurucu arkadaşlarım İsmet Yazgan, İsmet Kemal Karadayı ve Mehmet Hasmet'le o yılların Otağ adlı aylık sanat dergisini çıkardık. Arkadaşların hepsi de İstanbul dışında görevli olduğundan "Kurucular Adına Sahiplik" bendeydi. Aynı yıl, ilk kitabım "Gök Katında Kaza"yı yayınladım. Büyük acemilikler, tutarsızlıklarla dolu, erke ve hatalı bir başlangıçtı. İyi bir eleme de yapmadığım için, pırl pırl şiirlerle, sapır sapır dökülenler bir arada yer alıncı, iyiler harcandı ister istemez. Düşündüğüm anlamda bir zahmeti bu memlekette hiç bir zaman, hiç bir eleştirmen göze alamayacağı için, sonuna kadar da kayıp bir çaba olarak kalacaktır o kitap. Belki ileride, içine almadıklarım ve sonradan yazdıklarımın yeniden yayınlamayı göze alırım.

Daha 1955'lerde, küçük taşra gazetelerinde görünürdüm. Bu şekilde bir dergi ve kitap denemesinden sonra yine o yıl, yani 1963'de ilk kez Varlık dergisinde sürekli yazmaya başladım. Bunu Dost, Ataç, Türk Dili, Yelken, bazı günlük gazeteler ve başka yayınlar izledi. 1964'de Varlık dergisinin yazışlarına girdim. Daha sonra Gazeteciler Cemiyeti'nin sekreterliğini yaptım iki yıl. Arkin yayınevî'yle, Tercüman Gazetesi'nin tashih ve redaksiyon işlerinde çalıştım. Bu arada, son bir yılı Atilla İlhan'la olmak üzere, dört yıl kadar da Yelken dergisini yönettim. 1967'de hikâyelerimi toplayan ve ikinci kitabım olan "Sabah Geçiti"ni yayınladım. O dönem en doğal hakkım olan ödülleri başka kitaplar aldı ama. Buna karşın

yılın, hatta daha da uzun bir sürenin içtenlikle sözü en çok edilen kitabı oldu Sabah Geçti, Çok değişik şeyler yazılıp söylendi üstüne. Daha da fazlasına değerdi bence.

Sonra bir susma ve birikim dönemi geldi. Toplumsal, bireysel açıdan bazı duyguları, olayları, ömrümde hiç olmadığı gibi derinine yaşadım, sadece yaşadım. Şimdilerde toparlanıyordum gibiyim. Önümüzdeki yıl, yeni bir kitap biçimine girer belki bu devre.

Bir yıldan fazla oldu, Milliyet Yayınları'nda redaktör olarak çalışıyorum. Ve Babıâli'de bir iş yerinde, 12 yıldan bu yana ilk kez, başkalarının işini kendi öz uğraşım olarak bu ölçüde bir sevgiyle yapıyorum. Bir gün Milliyet'ten ayrılırsam, başka yerde çalışmam artık. Burası benim çalışma hayatımın son devresidir.

— *İlk önce şiir vardı, sonra hikâyeye gelindi. Bunların nedenlerini açıklar mısınız?*

— Her zaman çok konuşmayan, söyleyecekleri bulunduğu zaman da konuşmaktan yorgun düşen bir insanım ben. O gereksinmeyi duyduğum sıralar o kadar çok oluyor ki diyeceğim, şiirin sınırları daralmaya başlar, hatta hep söylenmemiş, sonu alınmamış bir şeylerim kalırdı. Gerçekten de bir gün çok rahat buluverdim hikâyede kendimi. Yetenek sorunu da diyebilirsiniz. Ama, üstesinden en iyi geldiği şeyi seçmeli insan. Çok iyi bir hikâyece olduğuma inanmasam ondan da vazgeçerdim zaten. Yaşarsam, vaktim olursa yani, ilerki yıllarda hikâyeye de yetinmem. Buna rağmen şiirden büsbütün geçmiş değilim. Sadece iyi bir okuyucuyum şimdilik. Şimdilik diyorum; yani, bir gün mutlaka...

— *Günümüz şiiri ve hikâyesi üzerinde bize söyleyeceklerin neler olabilir?*

— Bu konularda, bir de benim ayrıca konuşmama ne gerek var diye düşünüyorum. Ay geçmiyor ki şiir ve hikâyenin günümüzdeki durumu üzerine dergilerde, gazetelerde soruşturma açılmasın ya da inceleme yazıları görünmesin. Birkaç sayıdır Güney dergisi bile aynı konuyu sürdürüyor işte. Oysa, seyrek yazan, insan arasına az karışan acayip kişiliğimle, daha çok kendi durumumu kurcalayan sorularınıza karşılık isterdim. Yine de bu dediğinizi toparlayalım.

Şiir alanında gerek kişisel, gerekse ekip halinde büyük çıkışlar yok bence. Bir ara Yeni Dergi, Yordam, Halkın Dostları gibi dergilerde görülen dalgalanışlar, "arız" bir iklim değişikliğinin kayıtlarıydı sanırsınız. Koptuğu yerde durulan bir esinti... Birçok güzel dizeyle atakların yanlışlığını bıraktı bize. Bu gençlerin ortak çıkış noktası da, aynı biçimli arızlı heyecanların ve dar açılı, denetimsiz duygusalıkların, hiç bir zaman geniş ufuklara açılmayacak yanıltıcı randövu mahalleriydi sanırım. Onların yanında teklifini yeğleyen ve dünyaya değil de evrene, yaratılışa dönük açılırları daha dirençli, kapsamlı başka gençler (söz gelişi Refik Durbaş) daha özgür ve sağlıklı bir şiiri yakaladılar. Kaybolmamalarını; tersine, gelişmelerini sağladı bu durum. Şiirimize adına da bir umudu getirdi tabii. Ayrıca, kendilerini aşmayan ve yeni doruklara varmadıkları halde (Ceyhan Atuf, Hasan Hüseyin ve Halim Uğurlu'yu bu görünümün dışında tutuyorum,) büyüklüklerini götüren eski adlar var.

Muhafazakâr kanada gelince...

Ortam ve bütün koşullar, bu konuda, belki Cumhuriyetten bu yana, bu anlayış temsilcisinin yararına bu derece gelişmediği halde, hiç bir kuşakta da böylesine yozlaşmadığı sağın şiiri. Çok kötü rastlantılarla, bir ahıyazı gibi âdet muhafazakâr toplulukta gözüktüğü halde, bu tutum ve inançla, hele davranışla hiç ilgili olma-

"Kalûbelâ" dan

GÜZELDİ!

BİR YERDE KUL., BİR YERDE SEYTAN!
BİLİNMEYEN BİR YERDE BELKİ TANRI!
BİR YERDE HEM VAR EDEN
VE HEM VAR OLAN!

AGRILI GECELER BOYU GÜLLERLE
DÜSTÜ ZAMANA BİR BİR AVCUMUZDAN,
EN KOPUK İNANÇLARIN DİLİNDE KAN AĞLAYACAK
EZİLEN BİR YÜREK GİBİ VURURKEN;
ÖNEMLİ DEĞİL ARTIK

NE GEÇMİŞ
NE GELECEK
BINLERCE KAVRAM,

EVRENDE EN ULU GERÇEK BENDİM: KI MUTLAK!

ÖNCESİ BOŞ
SONRASI YOK,

HIKÂYESİ ÇOK ESKİ BİR ZAMANDAN...

Mübecce İZMİRLİ

yan Mustafa Necati Karaer gibi büsbütün tarafsız ve insancı bir iki şairi dışta tutarsak, kuruyup tükeniş halindedir sağın şiiri. Sezal Karakoç'un ve sözümüz roman olmadığı halde Tarık Buğra'nın yerleşik ve mutlak değerleri, özellikle bu yargının dışındadır.

Özetlersek, bütün sosyo/ekonomik/politik koşulların değişime uğradığı dönemlerde genellikle olduğu gibi, bir durgunluğu sürdürüyor şiirimiz. Yine de anlamsız bir hareketsizlik değil bu. Derinde, sessizce kendini yenileyen bir dinlenişti diyorum.

Hikâyeye gelince... Epey uzun bu konuda di-

yeceklerim. Güney sayfalarına nasıl sığar bilmem.

Hikâyemiz bugünkü durumuna gelmeden önce yoğun, hem de uzunca süren bir bunalım dönemini yaşadı. Nedenleri, daha önce başkalarının yaptığı gibi sınırlı maddelerle belirlemiyordum. Bence, yerleşik bütün koşulların değişip, değer yargularının toptan sarsıntıya uğradığı ve hesabı yapılmış her cesit gerçekliğin giderek yeni boyutlar kazandığı böylesine farklı, acımasız bir dünyada, sanıyorum ki sanatın yanı sıra hayata ilişkin her soyut kavram kendi bunaltısını yaşıyor ve hiç bir şekilde uzun uzadıya insanlığınun ilgisini çekmiyordu, yakın zamanlara dek. Bizde ve bütün dünyada genel bir kayıtsızlık durumu denebilir. Sosyal — bireysel, politik — ekonomik, dinsel ve maddesel açıdan temel nedenlere inmek elbette uzun sürer ve konuyu dağıtır. Demek oluyor ki alışkanlıklarından koparılıp, inançlarından silkelene silkelene sahipsiz yarınları ve tekme kavgasının ötesinde her türlü sorumluluktan uzak günübürlük yaşamalara nasıl olduğunu bilemeden itelendiği halde, yeni hiç bir umuda dayandırılmadan bırakılmış avuntusuz insanlığı, içinde bulunduğu sürekli kayıp, manevi tutukluluğun bırakmış bilincini, farkında bile değildi. Belli bir topluluğu değil, yığınları konuşuyordum tabii, Özellikle bizimki gibi bir ülkede ve de söz sanatlarında... Söz sanatları derken; roman, şiir, hikâyenin ortak bunaltısına değiniyorum hem. Burada mekânın sınırlarını birdenbire daraltıp Türk toprağına çekildiğimde genel kayıtsızlıkla başladığım nedenler dizisine yeni bilgilerin egemenliği ya da bir başka deyişle çağdaş kültür sorunu gibi ikinci ve daha karmaşık bir neden gelip ekleniyordu.

Tam da **Batlaşma Yabancılaşma**nın tartışma konusu edildiği o günlerde, sorunu artık bu çeşit bir yabancılaşmanın dar kapsamından alıp, ister istemez çağdaş kültür yorumunun etkisine bağlamak zorundayım. Bütün günah ve sevaplarıyla yine tam bu noktada yeni hikâyeci dikilirdi karşımıza. Bir yanda (yaşadığı yer Türkiye de olsa) çağın yazarı, öte yanda geleneksel okur... Gürlütüyse, her şeyden önce araç — gereç ve hammaddenin çevresinde kopacaktı elbet. Yani, manavsa limon, trikotajcıysa tekstil maddesi, debağsa asitler ve hayvan postu, kelime sanatçısıysa, seçilen dille birlikte onu **kullanma ve anlatım** biçimi, bir de anlatılmalı önemli olan. Olanca hayatın tek güne sığmadığı o baş döndürücü akışta canını dişine takıp yerini sürçmeden almak zorunda olan sanat adamı, sürçerek de olsa sorumluluğunu yerine getirmeye çalışır, kendine uygun egzersizini yaparken, ötede geniş okur kitleleri ve eski alışkanlığın okuyucusu, halk yani, sırtını sessizce çeviriyordu onun kutsal çabasına. En bosta bir eğitim sorunu, yetişme ve bilgi işiydi çünkü. Evrimin hazırlıksız, hazımsız alıcısıysa, bu değişik zevki eski tadına yaşayamamanın tedirgin şaşkınlığında, hiç değilse kendisi için öğretici olan ve en azından niteliği belirlediği, geçerliliği şiddetle açığa çıktığı için sarılmak zorunda kaldığı bilimsel eserlerden pek de farklı gelmeyen bu çeşit bir güzelliği yalnız yadırgamak değil, başlangıçta sevedimi de açıkça. O halde ikinci büyük neden olarak, çağdaş kültür karşısında yazarla okur arası çelimsel bir seviye farkı çıkıyorsa karşımıza, sanatçılar hesabına aynı zamanda önemli bir taktik hatasından söz edilebilirdi burda. İlle de okur zevkini zorlama ya da dünya görüşünü, kafa yapısını bir çeşit dirençle değiştirme çabaları yerine, her şeyden önce uzman bir psikolog durumunda olan gerçek sanatçı için bulunduğu noktadan bir milim kayma yapmadan, okur duygu ve düşüncesini de zorlamadan, bir bakıma Abra Kadabra yönteminde gerekli ve çok yararlı bir gözbağcılık metoduyla onu, yani okuru kendi düzeyine kaydırmanın olağanüstü bir estetik kıvraklığı, hem de sırrı olmak gerekirdi. Olmadı. Bu çok önemli davranış biçimi olsun, çok uzun bir süre uygulanmadı bizde. Önüne gelenin kaleme sarılıp üstelik arada en fazla taktik hatası yapanın ödülleri payandalandığı gayet garip durumlarda okurun sessiz ve yerinde ihtilâli zorla hazırlanıyordu âdeta.

Öte yanda, kral şiirin verileni anında alan (ya da atan) uzman ve de imtiyazlı âşıkıyla, yaşamak istediği dünyaya kendini uzun süreli adanıp **hazırlayan** roman okurunun öteden beri hikâyeye göre daha gelişmiş ve hoşgörülü bir tutumu olduğu bilinir. O yüzden, şiir ve romanda çok daha önce kurtuldu durum. Buna karşılık sınırlı dinamizmi, dar olanakları, içinde okuru ya birden tutacak veya aynı biçimde itiverecek olan hikâyenin daha olağanüstü nitelikler taşıma sorumluluğu vardır. O nitelikleri gerçekten taşıyabildiği zaman ilginç olabilir yani. Çağın sabırsız, sınırlı okuyucusuysa, bu konuda daha zalim, daha bencil. Sorunlarına ayırdığı bölümden "lütfen!" çalıp okumaya verdiği zaman diliminde, özellikle hikâyeden beklediği bir tutamlık acele "lezzet" yerine, hayatındaki sorunların daha anlaşılabilir ya da daha saçmasıyla bunalmayı ve durup dururken bilgece yorumlara dalıp, söz gelişi daha çok düşünmeyi, gerçeğe daha fazla teslim olmayı, giderek büsbütün gerçek dışına savrulmayı istemezdi. Günlük hayatında zaman zaman şiir ve romanla yakalayabildiği kısa süreli dinleniş umudu yerine, ucunda eğitilmiş olma çıkartı da olsa, bu biçim bir uğraş kat-

lanmayı göze alamadı.

Bütün bunlardan sonra, hani şu Avrupa adınının bizim hiç bir şeyimizle uygunluk halinde olmayan bunaltısını taklit, karmaşık ve çetin usulü özellikleri, dil kaosu ve sonuna dek süprülüp atılmış, insanın en büyük gerçeği **romantikten** yer yer sapsal, denetimsiz bir ham gerçekçiliğe dalışın koro halindeki yanlış ve uyumsuz uygulaması akla gelen bütün öndenler ve nedenler arasındadır. Başkaları gözden kaçan daha birçok ince nokta bulabilir elbet. Ama aradan geçen uzun sürede, özellikle devrimden bu yana yepyeni bir okur topluluğu yetişti. Eskiden var olanın büyük bir bölümü belli çizgiye geldi ve hikâyecilerimiz de bu arada çok güzel, çok gerekli, aynı zamanda kaçınılmaz ve uzun süreli bir arayış, deney, idman devresini enine boyuna yaşayıp kurtuldular. Ak kara belli oldu. Yol, yöntem ve asıl olan göründü. Ortalama bir ölçüde hiç değilse sekiz-on yıl öncesinin hikâyeciliği göz önüne alındığında, önemli bir geçiş devresinin yer yer kalıntıya benzer bazı küçük kararsızlıklarıyla, doludizgin bir boşalımdan söz edilebilir ancak, Ki önemli olan da ikincisidir. Edebiyatımız en fazla bu alanda kendini bulan sağlıklı ve geniş bir açılımı koskuyla sürdürüyor.

— **Babâli'yi bize anlatır mısın desek?..**

— Hikâyelerimde yaptım o işi derim. "Sabah Geçiti"nde kitaba adını veren hikâyeye hafif

BULUT

*ikinci göklerinde yalnız bir bulut
— bu senin şarkılandırır işte —
bir kavis çizer eskimin mayıslardan
geir haziran göklerinde durur*

SEVİ

*hasıl zamanları iner ırmağın suyuna
bir alageyik örneğin kuytularında dolaşır
ya da vurur gölgesini kırık bir cama*

*evi bu durmaz ki
yüreğimde gezinir*

Siyami ÖZEL.

tertip girilir. "Ölü Yargıçlar"la "Sodom-Gomere"de yoğunluğunu bulur. Yıllar önce Bursa'da yayımlanan "Çatı" adlı bir dergiye verdiğim "Eğiten Babâli" adlı denememde de anlattım aynı şeyi. Geçenlerde elimde geçince şaşırırım. O çağın bütün acemiliğine karşın, hatıta daha da saf, nesnel gerçekleri yakalayabilmemiş, ne tuhaf! Herde yalnızca teknik yetersizliğine değinip, başka hiç bir yerine dokunmadan daha uzunca bir yazıya, belki bir kitaba başlangıç yabut destek yapabilirim. Daha nice renkli kesitleri vardır Babâli'nin. Ama... her şeye rağmen, burası vatanım benim. Bir gün uzaklarda yaşamak bir kader de olsa, buraya ait olduğumu bilmek ve en yalnız, en bunalmış anlarımda yine buraya kosmak olanına sahip olduğumu bilmenin avantajı on iki yıllık kazancımdır. Zulümden, ihanetlerden de çünkü tat almayı ve her şeyi unutup, her şeyi yeniden sevmeyi öğreniyor insan; yoksa, dayanılmaz.

— **Şimdiki çalışma düzenin ne durumda? Geçenlerde oldukça ağır bir rahatsızlık geçirdin. Hatta yanılmıyorsam, Haziran ayının son günlerinde nükse benzer bir durum da oldu. Ya da belki bir kaza...**

Geçmiş olsun, Bunların hikâyesini de anlatır mısın?

— Çalışma düzenimin hangi bölümünü sorunuz, iyi ayıramadım. Ekmek mi, sanat mı? Peki, ikisine de değinelim.

Yayın'daki görevimden daha önce söz ettim. Babâli'de ilk kez bir iş hayatında ve bir çatı altında bu kadar mutluymum. Milliyet her şeyden önce meslekesizmiş bir topluluk. Kışlık değerine göre bir **ben hakkı**, davranış özgürlüğü tanıyor elemanına. Memur zihniyetiyle çalışmayabiliyor, çalıştırılmıyorsunuz. Sonuçta da karşılıklı bir dayanışma ve yararlanma durumu ortaya çıkıyor.

Son rahatsızlığımın sonra bu düzende de kesin bir değişiklik yapılarak ev çalışması şekline çevrildi işim. Bu programa göre, payıma düşen kitapların ön kontrolünü evimde hazırlıyor ve haftada iki gün (genellikle pazartesi, perşembe günleri) Yayın'a getiriyorum. Herkesin yaptığı işi yapıyor, belli bir emeğin karşılığını alıyorum yine. Ancak, bugüne kadar hiç bir işyerinde görmediğim bir anlayışla ilk kez burada karşılaştığım için, ilgililere borçlu duyuyorum kendimi.

Sanat çalışmalarımı sorarsanız, o fasıl da bu yeni düzende hareketlenecek sanırım. Öyle gibi şimdilik. Yeni birkaç hikâyenin iskeleti belirdi. Başka tasarımlar var. Bedenimin azizlikleri aman verirse, kaplumbağa davranışıyla da olsa, bundan böyle yürür.

Sağlığımınla ilgili dileğinize teşekkür ederim. Ama, yeterince yazılıp konuşuldu. Hatırlanacak yanı yok. Ömrümden bu kadar kötü bir devreye girmediğimi ve ölümü pek yakından tanıdığımı söyleyebilirim yalnız. Belki o yüzden, vaktisiz her türlü sürprize şimdi hazırım. Hiç şaşırıcı olmaz. Yaşamamın da hiç bir zaman pek önemli (tabii kendi adıma konuşuyorum.) pek sevindirici bir şey olmayacağı gibi. Çok çok iyiyim şimdilik. Özellikle nüks gibi, kazn gibi görünen o durumdan sonra birdenbire iyileştim. Belki çok etkilerle... Ve şu sıra âdeta coşkuyula, tuhaf heyecanlarla hayata tutunuyor, hiç tanımadığım tutkuları çoğaltıyorum.

Yeniden sevmek ihtimali olmasa zaten...

— **Kadın hikâyecilerimiz son yıllarda büyük bir atılım içindeler. Bence hikâyeci hikâyecidir. Kadını erkekçi olmaz ya, bu kadın hikâyeciler arasında en çok beğendiğin kimlerdir?**

— Sanatçı sanatçıdır elbet. Durup dururken cinsiyetini için sanatçılık niteliğinin dışında düşünelim. Şu da bir gerçek ki ama, kadının her yaptığı iş dünyanın her yerinde o işi bir kadının yapmış olduğunu, hâlâ yapılan işle birarada düşündürüyor. Buna rağmen tuhaf gelmiyor bana. Kadın olmak, nasılsa bu gibi durumlarda insana ayrıcalık sağlamaz. Ama yapılan iş nitelikli ve dikkati çekici olduğu zaman, yapının kimliği üstünde ister istemez durulur. İrlanda'nın şu genç, asi milletvekili, İngiliz parlamantosunda kadın olduğu için değil de, o çatının altında **erkek ve insan** geçinmelerin boyutlarını aşan, tartışılmasına bir türlü alışılmamış sorunların kavgasını alışılmadık biçimde verdiği için dünya basınına konu olmuş, kadın olması ise, onu kodesi boyalamaktan kurtaramamıştı. Madam Curie, Anna Aslan, Jan Dark, Leyla Halit ve daha birçokları bu anlamda hatırlanır. Yine de dünyaya bir bakış açısı var türlerin. Yarattığı geçişinin dışına çıkamaması var. İstediginiz kadar usta, yetenekli bir sanatçı olun, psikolojik eğitimlerden geçin, benim düşüncelerimi bir yere kadar belki kullanır, benim duygularımı ise hiç bir şekilde yaşayamazsınız, "Ayrıkotu" adlı hikâyemde, değişik koşullarda yaşanan, yasa-

Günay Taylan

DENEME...

Türk Dili dergisinde yayımlanan Salâh Bırsel'in "Shenan doah Kuşları" denemesi, rahat okunabilen, yararlı bir çalışmadır. Dergi yazının bir kesimini gelecek sayıya bırakmakla birlikte, bu kadarıyla de yeterli bir yazı. Salâh Bırsel, deneme nedir, ne olmalıdır konusunda kuşku uyandırmıyor, okurda. Okuru alıp yazının konusuna götürüyor, düşündürüyor; özyeşlere, örneklerle yaslanıyor, değerlendirmelerde bulunarak konuyu açıyor, yararlı kılıyor. Sanatta gözlemi ele alan yazar, bu nedenle yerli, yabancı yazarları, ozanları değerlendiriyor.

KASİDE, GAZEL, DERKEN

"bir çatışma parıldar ki batı'da kanlar gelir / mor u gultulardan oyulmuş erguvanlar gelir / vahşi yapıklarında tuz böceklerinin tülü"

"günler dağılır alt üst olmuş zamanlar gelir / başka başka takvimlerden başka insanlar gelir / ölümlerini tekrar tekrar yaşamaya gönüllü"

Attılâ İhan'ın "Deniz Kasidesi"nden aldım bu dizeleri (Varlık 778). Ozan divan şiirini sever, ondan yararlanmalıdır da der. Ölü, insansız bir edebiyat değildir, Attılâ İhan'a göre divan edebiyatı. Oysa onun yukarıda bir kesimini o kuduğunuz şiirinde olsun, Fasıl'larında olsun biçim dışında bir benzerlik yoktur divan edebiyatıyla yazdıkları arasında. Bugün kendisinin dışında divan edebiyatından — biçimce — esinlenerek yazanlar arasında, güçlü olanı, canlı olanı yoktur. Hatta biçim kaygısı, çoğunun tutuk, kuru şiirlerle okurun karşısına çıkmasına neden olmuştur. Örneğin aynı dergide yayınlanan İhan Demiralan'ın "Coğrafya" şiiri böyledir:

"Ne zaman uyusa gözleri deniz / Ne zaman uyanırsa kırıpkileri kum" "Çünkü başka yerde kızarmada gül / Doğduğum elere dönemiyorum."

ÇAĞIN DIŞINDA KALANLAR...

Çağın dışına düşmek, sanatçı için, birey için, toplum için duraklamanın, gerilemenin açık belirtleridir. Mutlu bir raslantı sonucu, çağdışlık, Eleştirimizde Çağdışlık (Yansıma 7).

Çağ Dışı Yazın (Soyut 47) yazılıyla B. Cömert ile İ. Z. E-yüboğlu'nca ele alındı.

Bedrettin Cömert, eleştirimizdeki çağ dışı tutum ve görüşlerdeki tutarsızlıkları göstermekte, bunlardan yakınmakta. Sözü bir yerde toplumcu eleştiriye getirerek şöyle demekte: "Toplumcu eleştiri, hiçbir güçlükten kaçmıyan, önüne çıkan her sorunu, her ayrıntıyı, ciddi bir sorun kabul edip, onu çözecek en sağlam ve gelişmiş araştırma yollarını arayan, amacına ulaşmak için hiçbir yolu ve aracı küçümsemeyen eleştiridir. Yoksa, yalnız içerik, işin daha gülüncü "belirli bir içerik" yöresinde dolanıp duran ve edebiyat yapıtının kendine özgü yapısal özelliklerine söz olsun diye şöyle bir değinip geçen eleştiri yöntemi, tek sözcükle çağdışıdır."

Gerçekten biçim ve içerik bir sanat yapıtının birbirini bütünleyen öğeleridir. Bir iki eleştirmenimiz dışında, bu suçlamaları haksız kılacak, askıda bırakacak eleştirmenimiz yoktur. Şunu da belirtmek gerekir ki, geçmişe bakınca eleştirimizde — çağdışı ürünleri saymazsak — olumlu gelişmeler var. Düne değin eleştirel yayınlar yayınlanmazken bugün toplumcu eleştiriye kaynaklık edecek kitaplar çevrilmekte, toplumcu eleştiri anlayışına uygun yazılar yayınlanmakta.

Ben, edebiyatımızda olsun, eleştirimizde olsun, dil anlayışımızda olsun, çağın dışında kalmayı şu nedenlere bağlamaktayım:

a — Körü körüne geleneklere bağlanmak. Bu dar çemberi kırmaktan korkmak. *Tutuculuk*.

b — Yeni bilgi ve düşüncelere kapalı kalmak. Eskiden öğrenilenlerle yetinmek. *Tembellik*.

c — Bir düzeye geldikten, bir öğretiyi benimsedikten sonra yeni bir şey öğrenmeyi gereksiz görmek. Aynı şeyleri yinelemeyi, kendini yenilemeye yeğlemek. *Saplantı*.

Bu durumda olanların sonu, ya da edebiyatımızdaki yeri için İ. Zeki E-yüboğlu haklı olarak çok acı konuşuyor: "Bir yazının, bir ozanın çağ dışı kalması, onun ölümdür, yaşarken öldüğünü görmesidir." Bu yargı bir eleştirmen için de, birey için de geçerlidir. Görmemekte ısrar edenlere ne demeli?..."

aşk ve umut ve yaşamak

ben oralarda sayrı gözbebekleri gördüm
safran damıtırsın dokunsan bir yerlerine
boğuk yankılar halinde iner üstlerine karanlık
ölü sular birikmiş yüreklerinin kraterine
onlar soluk soluğa akşamdadırlar artık

ve bininci kez belki tiransit oteli'nde
uykularımı bütün haramiler götürmüş
nasıl büyürse sıkıntının dev yumrukları
adamın içinin en düğümlü yerinde
hüzünüm ve acularım işte böyle büyümüş
başucumda gezinirken gecenin kuzgunları

ey toprağın gebeliğe sonsuz özlemi
sarı saçlarını yaslayıp ırmak kıyılarına
sevşimesi ekin tarlalarının gündoğumuyla
ve aşkın ve umudun ve yaşamının
yağz bir at kısırağa varacak gibi
uçsuz bir ova ortasında belirlenmesi

eski bir öykü deşildir hiç bir süre hiç bir şey
sular köprüaltlarında bir türlü arınmadı
zakkunlar açtı ciğerlerinin koşelerinde
duyurmadı bağrınıza saplanan kırıpkilerin hançeri
alınları temreli uğunsuz çocukları

hilâl'e akşamlar gizli sirenlerle gelir
paydos borularıyla çmlayan çığlıklar
ve ter ve gam yüklü yorgun tirenlerle gelir
içimin bozgununu toplamalı gayrı şarabım
anamın göğsünden süt çeker gibi
toprağın doğısından usulca sağdığım

muson vadisi'nden melez çay'na
bin yıldır devinen ey sancılı tan yeri
altın zülüflerini yay artık karanlığına
bir tomurcuk birden bire patlayıverir gibi

aydın yalkut

Bir Kitap :

KRAL

Ömer SAKIP

Parmağını oynatması bile artık toplumu çalkalandırmaktan geri kalmayan İtalyan asıllı sarkıcı Harry Orlando (yaklaşık bir kestiyle Frank Sinatra), Başkan Joe Haywood'un seçilmesinde baş rolü oynar. Çünkü Başkan'ın babası, bir zamanlar, onun ünlenmesi için elinden gelen yardımı esirgememiş, konserlerde kiralanmış kızlar ayılıp bayılarak Orlando'daki büyüleyici sese kamu oyunun dikkatini çekmişlerdir.

Bilinen bir düzendir bu : "Eğer ambalaj iyi olursa, insan kiloyla bok bile satabilir." — s. 185 — (Bizim bir Başbakanımız da, "İstesem, su ağacı Milletvekili seçtiririm." demiştir.)

Un sağladıktan sonra, yatmadığı kadın ve kız yok gibidir Harry'nin. Birisine kötülüğü dokunuyorsa, bunu isteyerek yapmaz. Yığıtlığı sever ve sözünün eridir. Milyarderdir; plâk şirketleri, lokantaları, fabrikaları vardır, ama yoksul çocukluk yıllarından gelen boşluklar kolayca kapatılamaz. İlk esi soğuk Yahudi kızı Miriam'ın evinde, kendi aile düzeninin kopukluğunu hatırlayıp ağlamıştı o. Miriam ise ne kadar kocasını sevmiş olsa, ona bu sevgiyi yataka göstermekten uzak kadındı. Harry Orlando bu sefer sansını, aşağılık seks budalası, daha doğrusu, yoğun bir aşağılık duygusu altında bunalmalara sürüklenen Noreen'de dener. Ona, sonu fiyatıyla biten bir film çevirtir, onun her kapisine, her aldatışına boyun eğer. Hırsızlar, kapışırılar, ama gene sevisirler.

İçindeki boşluğu gideremeyen Orlando, politikaya atılmak, topluma daha yararlı olabilmek, Başkanlığa bağlı "Kültür Genel Müdürlüğü"nü elde edebilmek istegindedir. Uçak kazasında ölen Haywood'un yerine geçen Miles Quinlan'dan açıkça ister bu görevi. Başkan'dan, karşılığında, ancak "nasihat" alır. Orlando, bundan sonra, var gücüyle, ön seçimlerde bir faşisti desteklemeye girişir. Neyse ki, kardeşinin boşboğazlığı yüzünden intihar etmek zorunda kalan gazeteci dostu Bill Temple onun yeniden sağduyuyu, doğru yolu bulmasını sağlar. Politikada bu böyle, Orlando yeniden ilericedir, liberaldir, ama hurdası çıkmış Noreen'in yanından başka da sığınacak yuvası kalmamıştır.

Amerikan toplumuna ışık tutan romanlardan biri "KRAL".

(Morton Cooper — KRAL — Babil Yayınevi, 455 s., 25 lira).

19 MAYIS

MAĞAZALARI

Ankara'da İzmir Caddesinde
bir mağaza daha açtı.
YAKINDA İSTANBUL'da,
Sisli'de bekleyiniz.

Güney : 37

MODERN SİSTEMLE BÜTÜN IŞIKLI
REKLAM AYDINLATMA ARMATÜRLERİ,
MUHTELİF PROFONİYERLER VE
YEPYENİ BİR SAHA OLAN SAÇ P.O.P.
LEVHALARLA EMRİNİZDEYİZ.

64 00 39
64 03 80

BOYTORON A.Ş.
(TECNİPLEX)

Güney : 38

BAŞKENTLİ HANIMLAR
KUAFÖR

İSMAIL ve MUSTAFA
ÇALIŞKAN KARDEŞLERİ
TERCİH EDİYOR

Elbette bir sebebi vardır.

Bayındır Sokak No: 25/1 Tel: 17 85 41
Yenişehir — ANKARA

Güney : 39

TEKEL

TÜRK VİSKİSİNİ
KIVANÇLA SUNAR

ANKARA VİSKİSİ SİZE
BAŞKA BİR VİSKİYİ
ARATMIYACAKTIR

Güney : 41

TÜRKİYE GARANTI BANKASI A.Ş.

KURULUŞU : 1946

Sermaye ve ihtiyatları yekünü :
80.000.000. — lira

YURT İÇİNDE 174 ŞUBE
TASARRUF MEVDUATINDA HARBİYE VE
FENERBAHÇE'DE TAM KONFORLU APART-
MAN DAİRELERİ VE ZENGİN PARA
İKRAMİYELERİ

GARANTI BANKASI

Güney : 40

damlıya
damlıya
gözü

Güney : 42

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

ŞİİRİMİZDE ÖKSE OTLARI

★

Güngör Özmen

Toplumda tüm uğraşlar insan içindir. Şair şiirini insan için yazar, besteci bestesini, ressam tablolarını, saz ve ses sanatçıları, aktörler aktrisler yeteneklerini hep insan için kullanırlar. Tüm zanaatkarların amacı da insana en iyi yaşama koşullarını hazırlamalıdır. Bu süreç içinde her sanatçı toplumda ayrı ayrı yerini almıştır. Örneğin: Bir tiyatro eseri sahneye konulur, oyuncular ayrı, yazarı ayrı, yönetmeni ayrı, kostüm ve dekor hazırlayıcısı ayrı ayrı eleştirilir. Roman ve öykü yazarları, yapıtlarının gücü ölçüsünde ün yaparlar. Plastik sanatçılar keza. Şair için de aynı yargıya varılabilir. Varılabilir de, şairi yukarıda sözünü ettiğim sanatçılar gibi yalnız komazlar. Başarılı yapıtlarına ortak çıkarlar. Öyle bir an gelir ki, şair unutulur, onun yapıtlarından başkaları, şairinden fazla ün yaparlar. Nasıl mı? Örneğin, şarkılar türküler. Radyoda spiker: "Falanca'nın bestesini filancadan dinleyeceksiniz" der. Dinleriz. Ve "Helal olsun çok güzel okudu, çok güzel de bestelenmiş" deriz. Bu şarkı veya türküyü kimin yazdığı, ne radyo yöneticilerini, ne okuyanı, ne de dinle-

yeni ilgilendirir. Hatta plaklara bile çoğu zaman şairin adını yazmağa gerek görmezler. Karacaoğlan ve bir çok halk ozanları besteciler için bitmez tükenmez gelir kaynağı olmuştur. Değerli ozan Aşık Veysel'in eline bir kaç kuruş sıkıştırıp, onun sırtından yüzbinler vurarak kendine ün sağlayan ökse otlarının (ne kadar acıdır ki) sayıları gün geçtikçe artıyor.

Bu tip ökse otlarına, son zamanlarda bir yenisi daha katıldı. Çok güzel şiir okuduğunu sanan birisi, kendisine radyonun reklam programlarında şiir okuma olanağı bulmuş, "Bulur ya, okur ya" diyeceksiniz. Ben de sizinle beraberim. Yalnız şu noktaya dikkatinizi çekerim: Radyo yayın organları içinde, topluma en çok sesini duyurandır. Durum böyle olunca bu spiker, okuduğu şiirin şairinden çok toplum içinde ün yapıyor. Ve çevreden kendisine övgü dolu mektuplar geliyor. Ve bir gün bu mektupların sergilendiğini görüyorsunuz, bir yaşınıza daha giriyorsunuz. "Mektup sergisi de olur mu?" demeyin, bal gibi oluyormuş işte. Bu davranışın bence nedeni: Tatminsizlik. Şair şiirini yayınlıyarak, ressam

resimlerini sergileyerek, v.t. emeğinin karşılığı ilgi ve alkış toplar. Bu spikerin de sesini sergileyecek hali olmadığına göre, kendine gelen mektupları sergileyerek, bir çeşit kendini tatmin yoluna gitmiştir. Bu davranışını da heveskârlığına bağışlıyalım. Benim asıl gücüm giden yön: AKŞAM Gazetesi gibi ağır başlı bir yayın organının, hüneri sadece güzel şiir okumak (!) olan bir kişiye sanat sayfası yönetimini nasıl verdiğidir. Bu sayfada her hafta cuma günleri, çoğu bir yığın zıvalarla dolu, şiir adı altında yazılar yayınlanmaktadır. Amaç nedir bu spikerin? Yarına iyi şairler yetiştirmek mi? Amaç bu ise, bu kişinin önce şiirden anlaması gerekir. Güzel şiir okumak, şiirden de anlamak anlamına gelmesi gerek. Günümüzün şiir çizgisi hangi düzeydedir, bunu bilmesi gerek. Ve en önemlisi, edebiyat dergilerinin çoğunu yakından izlemesi gerek. İzlemediğini ne biliyorsun demeyin. Eğer izlemiş olsaydı, yılların şairi İhan GEÇER'in soy adını, beş satırlık yazısının üç yerinde GENÇER yazmazdı. Şimdi düşünün, böyle bir kişinin öncülüğünde edebiyatımıza —genç

şair— yetişiyor. Bu tip ökse otlarının edebiyatımıza yararı değil zararı dokunur. Sen tut yabancı sözcüklerle dolu "ah"lı, "of"lu şiirleri doldur köşene, sonra da şiir sayfası yönetiyorum de. Geç efendim geç. Bol notlu öğretmen hem öğrencisine, hem de topluma zararlıdır. Bu da böyle biline.

Kişi elindeki olanakları, topluma en yararlı şekilde kullandığı süreçte saygı görünür. Gazete, sahibinden çok toplum malıdır. Ben, okuduğum bir gazetede bir yazarın, kişisel bir kını için, herhangi bir kimseye sataşmasını kınarım. Herkes de kınar. Durumu böylece saptarsak, bu spikerin 3—4 haftadır İtir GÜRDEMİREL'in kişiliğini hedef alan sataşmalarını ayıplamak elden gelmiyor. Hem de bir bayan şairin, tom bulluğunu, mankenliğini söz konusu ederek ona sataşmak, aybın da ilerisinde bir şey oluyor kanısındayım. Ki bu spiker 6 Haziran tarihli AKŞAM'da Aydın Ramzi'ye verdiği yanıtta, iyi şair olmak için —saygılı olmak— gerektğini öğütüyordu. Acaba güzel şiir okuyanları (!) bu öğüdün dışında tutmak gerek?

BENDE KALAN

Zaman ayrımı tınmayan aramalardan
Adımlarım kahyor ve salt atışları yüreğimin

Kimin yansımasıdır bu arama
Daha yel esmeden, kuşlar ötmeden
Kara kımı sıyırmadan gecenin

Özlemin şiş gözleridir bu yol, şu duvar
Bütünümlü böler, kudurtur kamu
Ellerim hep yetimdir benim
Ellerim saçlarımın dipkoçam.

Celâl ÖZCAN

KUM TANESİ

(7. sayfadandır)

rumun iç açıcı aydınlığı ve usul usul vuran esintisi.

— Meltem mi bu?

— Hayır bolontı.

— Ne demek bolontı?

— Şu yandan esene bolontı denir.

Susmak da güzeldir sözcüklerin tükendiği yerde. Kahvecinin bir kümese kapadığı keklik çifti hiç susmaz ama. Kimi durulan kimi sıkılan, yükselen cak... cak... larla ha bre dolanırlar tellerin içinde; zıp zıp zıplarlar kafes boyunca. Denizci kalkar kızın kurabiyelerinden birini ufalar. Demek ki "zalim" değiliz, doğayı sevdiğimiz kadar canlıları da seviyoruz.

Keklikler kurabiyeleri galalarken yine denize dönlür. Şimdi Antalya'da sünger için dalış yaptığı sırada bir büyük kolombos kapatmıştır üzerini. Kolombos yaası bir balık, kalkanın çok büyüğü canım, üçyüz kilolukları bile var, altı yedi metre çapında olanları bile var. Avını bir altına aldı mı kanatlarıyla kapıp dibe iniyor, kuma yatıyor. Ağzı karnin-

da, tıpkı kalkanlar gibi. Öldürdü mü yemini hüüp, yutuyor. Ne korkunç! Aman ne korkunç ya... Adamın denizde geçirdiği en büyük korku bu işte. Ölümünden kıl payı kurtulmuş. soğukkanlılığıyla. Ama canım deniz dibi de bu kadarcık tehlikeyi göze almayı değer doğrusu. Yeryüzündeki herşey var orda, ayrıca bilmediğiniz, görmediğiniz şeyler de var. Bu yüzden hiç düşünmeden dalıyorlar; formayı giyip yallah denize. Düşünmek yok, düşünsen dalmazsın. Ne var ki insanın karısı, kızı; olursa, geride bir beklileyeni, gözliyenini, o zaman hapi yutarısın işte. Dalmak güçtür, ağırdır. ağır bir korkudur. Bizim de az kalsın oluyordu ya bir karımız, kızımız; yolcu ettik de ondan biraz üşütmüşüz, bademciklerimiz şiş.

Karı kızın, yolcu etmek ve şiş bademcikler?.. Ursuladır, yolcu edilen, Finlandiyalı Ursula. Kız son gece gün ağaranadek ağlamıştır omuzunda. Bu da birlikte, Derken mendirek serin olduğundan ve kız da ağlamalar sonunda üşümeye başladığından gömleğini çıkarıp vermiştir delikanlı. Gülmeler, hanç iki gün önce ahlıyan o değilmiş gibi sen şatır gülmeler... ee... gömleğini verince ne yapmış? Hiç... sabaha

kadar ayazda çırcıplak oturmuş. Tic, tic, tic... simdi boğaz ağrısı çekilir işte böyle, Geçer-bir de atlet giymiş içine. Ursula'nın gidişiyile birlikte anaesğine bir atlet masrafı; pazardan almış giydirmiş, bulunsun içinde. Ne olur ne olmaz bakarsın başka bir Ursula'nın daha gi-deceği tutar da ogulcuğu yataklara düşer. Hem bu güzel bir atlet, file.

Ursula adamın omuzunda ağlamış ha sabaha kadar? Güleceği geliyor insanın, ama ciddi konuşuyor. Neden olmasın? Onbes gün kalmış-motoruyla gezdirmiş onları, hiç ayrılmamışlar. Adamın sözlerinde bir abartma kokusu da yok üstelik. İyi ama insan... böylesine çabuk anlaş-lap kaynaşabilir mi?

Denizi böylesine çabuk anlaşıp kaynaşan biri olarak susar ve durur. Evet, doğru olabilir. Gönül kimi severse, hani bir kere gönül sevmiyegörsün. Üstelik bu adam da sevilebilecek biri işte.

Bodrum düşler ülkesidir dedik ya, herşeyin burada biraz düşsel olma hakkı vardır. Rap diye biter ikinci akşam da kızın masasının başında gemici. Ve çeker oturur iskemleye. Ehbuyrun oturun, sizi beklemiyordum ama di-

İyebilirim de anlatacağınızı. Denizden söz ediyorlardı değil mi? Başka yaşadığınız ilginç olaylar? Adam denizin kucagında büyüdü. kendini bildi bileli denizde. Süngercilik, dalgıçlık, balıkçılık, vurgunu anlatır bu defa da. Vurgunun oluşunu, türlerini, metrelerle suyun basıncıyla hacmi küçüklen havanın kana karıştıktan sonra beklemesiz çıkılırsa nasıl birdenbire eski haline dönüşüp kabarcık kabarcık damarları tıkadığını, vurgun yiyenlerin nasıl şişip karardığını anlatır. Oyle olağandır ki bunlar onun için, sokakta yürürken bir arabanın çarpması kadar. Ve deniz dibine inmek hiç korkunç değildir. Dalabildiği derinlik 60 metredir. 60 metre? Evet 60 metre. Oysa 35 metreden aşağı yasaktır ister formayla (dalgıç elbisesi) ister tüple olsun. Dalgıç Okulundayken bu yüzden kaç kişi ölmüştür kucagında. Sonunda akullanmıştır da kumandanını çıkarıp hastalarla yalnız konuşup, belki birkaç kişiyi böylece kurtarmıştır.

Kız dinler hepsini; bir tarih, bir coğrafya, bir mitoloji ne bileyim okullarda okutulan derslerin hiçbirisi bu kadar gerçek ve bu kadar güzel değildir. İstelik hiç bir art düşünce ya da önyargı olmadan konuşur, konuşurlar. Güneş Bardakçı Koyu'na doğru çekilip giderken kalkar, kamyı gölgelikleri açar Kazanova; öbür yan gölgeyi direk arasında bıraktığı boşluktan da uzanır arkadaşlarına bakar. Seval Kolayı iyice hakettiği artık.

Kara serüvenleri denizdekilerden daha da ilginçtir. Hem canım şu kadınlar da!.. Ne olmuş kadınlara?.. Kadınlar işte, bir türlü rahat bırakmazlar adamı, Evlili, bekâri.. kadını kızı.. Ne olmuş ne olmuş kadınlara?.. Kadınlar! Bütün kadınlar çapkındır canım, dört dönerler Kazanova'nın çevresinde. Avlayıp tavlamak için uğraşmanın ne gereği var, o kostür, kovalar kadınları yanından yöresinden. Evlili bile mektup yazıp randevu verirler İbrahim'e, ya da sokak ortasında söz atarlar. Bu zamanda evlilik de güç şeydir, bir kadına inanmak, yuva kurmak. Vay vay vay, kadınlara saldırsın ha!.. Meydanı boş mu buldunuz? Hem bakalım bir de kadınlara sorun onlar ne diyorlar acaba? Eğer güçse bu zamanda bu ülkede evlilik, asıl kadınlar için güçtür. Kadın çünkü erkek için ya yalnızca bir dişi yaratıktır ya da hizmetçidir bizde. Çok çok bunların ikisini birden olabilir. Ama erkeğine eşit değildir, denk değildir, arkadaş değildir. "Ya?..." Kazanova iskemlesinde arkaya doğru kaykırır, "Demek öyle birini bulamadınız?" Bulmak? Amma da damdan düşme soru! Yine de sorulmuş bir soru. Bulmak?.. Şüphesiz vardır öyle birileri ama belki daha önce evlenmişlerdir ya da insanın haberi olmamıştır çok yakınında bulunduğu halde. Hem canım bir rastlantı işi bu, insanların birbirini sevmesi, birbirine yaklaşması, yani evlilik.. Hiç kıpırtısız durur Kazanova. Durur bakar, durur. Kız, bir kadının olabileceği şeyleri parmaklarıyla saymış bitirmiştir; dişi ya da hizmetçi. Üçüncü parmağı havada o da bir şaşkın hani pişman gibi söylediğine.

— Belli mi olur? der susmaktan vazgeçip Kazanova, bazan da ummadık taş bas yarar!.. Taş!.. Baş.. kimi, neyi, nasıl, ne demek.. ne gibi?.. Dosdoğru işte, apaçık, gibisi mibisi yok. Ummadık taş dedik.. belli mi olur.. İnsanlık da bakkalda satılmıyor ya hep gidip gidip zenginler alan. Demek okullarda da öğretilmiyormuş ki koca kentte bulamamışın karısını. İnsan tutacak, sevgili tutacak birini.

Kız o akşam kalkıp gidince bir kuru ful kalır oturduğu yerde, kupkuru oluncaya kadar saklanmış, koklanıp taşınmış bir ful masanın üstünde kalakalır. Adam çok oturmaz orda, fulü dişlerine kıştırıp bir paket sigara alır, mo-

toruna doğru yürür.

Bodrum'un onca güzelliğine iyiliğine böylece bir sevgi de eklenince insan ne olmaz? Hiç sarhoşlar gibi mutlu olur yalnızca, mutluluktan sarhoş olur. İşin garibi Kazanova hiç de kazanova değildir; "ummadık taş" olma çalıştığınan mı nedir, yalnızca bir arkadaşır. Konuşmasından, varlığından hiç usanılmıyacak her zaman her yerde her şeyi düşünüp hazırlayan, arasına taze fullar bulup getiren bir arkadaş. Hani okul arkadaşı gibi, dert ortağı gibi. Oysa o nedir oo.. çapkınlıklarını anlatırken bembeyaz güler. Yüzünü ikiye bölen, favoriyle birleşen bıyıklarının altında pırl peril dişleriyle "İhi İhi İhi.." güler. İçten gelen bir kıkırdama. Uu-uuh.. kimler kimler, neler neler.. Ursula'yla motorda şarap içtikleri akşam.. İstanköy'e gittiklerinde de motosiklet kiralayıp gezdiler. Motosikletler böyle tavanda asılı, bakıyorsun beğendiğini indirtiyorsun. Sonra?.. Yaşasın gençlik!..

Ben de gencim ama sayın Bay Kazanova, ne yazık ki "Ursula" değilim. "Ursula" olmadığım için de Ursula gibi davranamam. Yani sizinle motorda şarap içmem (Motorda değil hiç bir yerde Allah korusun) Çok isterdim ama motosiklete de binip gezemem, motosiklete binmeyi bilmem çünkü. Sözlün kısası ağır aksak bir arkadaşım size göre.

Kazanova yine suskun durur, yan yan bakar sonra parmaklarının altındaki kibrit kutusuna bir fiske vurur. Kutu yüz üstü düşer:

— G defter kapandı artık.

Nasıl, ne, hangi defter, ne zaman, kapandı mı?..

— Ben ne diyorum sana, o defter kapandı artık.

"Yeryüzü yeryüzü olaşveri hep karanlık ve kargaşalık içindedir." (1) Ana Tanrıça Kibele Girit'in İda Dağı'nda doğduğu oğlu Zeus'u, bütün çocuklarını yutan Baba Kronos'dan, Zaman'dan sakhyarak yerküreye bir Tanrı armağan eder. Zeus'un varlığıyla yeryüzü karanlık ve kargaşadan bir düzene doğru giderken tanrıların babasının doğduğu topraklarda bir de uygarlık doğar. Öyle ki daha sonraları tarih kitapları yaza yaza bitiremezler bu adacık halının sanatını, inceliğini. Sanat uygarlık dediğin anca barış içinde gelişir. Barış dediğin de güçlü olma demektir, hekimiselerin yan bakamıyacağı, sataşıp savaşılamıyacağı bir ulus olmak demektir. Ve Girit, uygarlık tarihinin ilk sayfasına nakılmış bir ince vazodur. Bu böylece sürer gider, yüzyıllar, bin yıllar. Zeus denilen oğluna yenilen Zaman, Tanrı babası Kronos, bin yıllarıyla bile silip süpüremez Giriti. Hep birşeyler kalır geride.

Günlerden bir gün İda Dağı yamaçlarından at koparıp düzlüğe inen bir koca yiğit orada durur kalır. Bütün çoluk çocuğunu, oğulları ve torunlarını alıp götürün yelkenliye el sallıyarak kalır. Bir süre maviye bakar, mavi ortasında giden gemiye, sonra atının boynuna sarılıp ağlar. Kıyı, giderek uzaklaşırken gemidekilerden biri gider; genç karısının yanına oturur, "Bir oğlumuz olursa adını İbrahim koyalım" der.

Kazanova İbrahim dedesinin hikâyeleri, şakır şakır at üstünde gidip gelişleri, kahvesini bile at üstünde içişleri, yamanlığı, yiğitliğiyle deniz hikâyelerini karıştırır yine. Birgün.. kapitanların hepsi iyi değildir; bazıı adamın parasını kısar, bazıı hiç vermez. Ama o yenilmiştir bir kütü kapitanlara, hiçbirinde parasını bırakmamıştır. Çok eskilerde, Antalya'ya süngere

gittiklerinde kapitan bir türlü bin lirasını vermez. Vermez, vermez, vereceği de yok. Ne yapsın düşünür düşünür, arkadaşlarından birine açar durumu. Sağlam bir ip bulur, beline iyice dolar. Dolar, kemer gibisine sarar, bir düğüm atar, ip sırtından ensesine alıp boynuna da dolar. Sağlam bir düğüm daha arkadan; herkesin karaya çıkmasından yararlanıp o arkadaş direğe çeker bunu, sonra yazdığı mektubu koşturur: Aman Kapitan yetiş, İbrahim kendini astı, mektubu da sana yazmış! Şişko kapitan alır bakar: "Paraya ihtiyacım vardı, inanmadın kapitan, gayrı anama yollarsın bin liramı". İbrahim gemide sallanıp durur. Amanın yetişsin, kosun! Kosun kurtarın hele çocuğu!.. Birileri bankaya koşar para çekmiye, yakın arkadaş gemiye, Belediye doktoru şaşar bu işe, adam kendini asmıştır ya hiç asılmışa da benzemez. İster benzesin ister benzesin, banka ya koşturulan arkadaşları gelinceye kadar baygındır İbrahim; sonra gözlerini açar, dava da bite.

Hani dinlemesi kolay, ama yaşaması? Onun için düşünmekten de yorulur bazı İbrahim, düşüncelerine katılanları sever. Bir sigara yakar uzatır kıza "İçer misin?" Tavladan başını kaldırmadan, "Simdi içmem" der kız da. O saat anlar yakılmış bir sigara olduğunu ama başını kaldırmakda gecikmiştir, susar. İbrahim'in yüzünde bozgun dolars. Ölçülü ve kendine egemen biri olarak o da susar.

Dertleşmeler, karşılıklı gönül açmalar, insanoglunun anlaşması ne kolay ve ne tatlı birşey bu yakınlık.

Bir akşam tutar evine götürür kızı İbrahim. Bodrum'un daracık yolları daha da daralır ve kısacık çıkmaz uzar da uzar. Ama adımlar kararlı. Hem de korkuyu çekingenliği unmuşlar gibi, Anadolu geleneklerince önde giden bir erkek ve arkada bir kız, elinden tutan sünnetlik çocukla. Böylesi daha iyi. Çocuklar her zaman havayı yumuşatır, insanları yaklaştırır. Güzel yüzlü insanların toplandığı bir bahçe ve iri yarı güler yüzlü bir anne; sevgiyle karşıl gelenleri :

— Buyrun kızım hoggeldiniz. elini öptürür. Anne olabileceğ birinin eli. Kardeşler, gelinler.. hep güleç ve hoşnut. Sonra bahçe dolusu güzel insan. Kimi yoksul ama yine de mutlu, Bodrum'un insanlarına mutluluk için hava ve güneş ve deniz ve içlerindeki iyilik yetiyor olmalı.

İbrahim evinde hüsbütün egemendir. Duruşu, bakışı, kıpırtısıyla. Anacık gözünün içine bakar oğluna, abialar bir dediğini iki etmezler. Ve çocuklar ama ya da dayılarının bugün burda nasıl olsa bağramıyacağını, kötek atamıyacağını bilerek biraz şımarırlar. Kızın çevresine doluşup sevinirler.

Kazanova mı? Hangi kazanova? Kuzu kuzu bir erkektir o. Oturup santlerce konuşulabilecek, kalkıp dağlara doğru yürünebilecek bir arkadaş. Sırasında büyük kentlerin pek ağırbaşlı görünen adamlarından daha ağırbaşlı ve dürüst, açık kalpli ve sıcak. Kız dersin kimselere benzemez. Koca kentte oturur, bu yaş gelmiş, ama açılıp saçılmamış; hani hep birini bekler gibi, beklemiş gibi. Neden o ben olmiyayım? Dosdoğru söyler İbrahim, sonu hep ummadık bir acıyla biten eski sevil hikâyelerinin ardından sorar :

— Annenden başka kimin var? Şüphesiz onlar da senin evlenmeni istiyorlardı.

— Onlar mı?..

— Kaçamaklı bir susma.

— Neden, istemezler mi?.. Kalkalım mı, biraz yürürüz.

Doğru artık o kahvede oturulmaz.

Düşünceler nasıl da düzene giriyor burda.

(1) Anadolu Tanrıları, Halikarnas Balıkcısı.

Gerersiz herşey silinip gitmiş gibi. Bir çatı, bir ev, içinde bir insan. Bir yuva yani, seven bir adam. Yüzüne bakmaktan sesini duymaktan usanmıyacağı birisi. Başka ne ararız? Başka herşeyin olduğu koca kentte aranan bu değil mi? Öyleyse İbrahim, parasızlığın da bir çaresi olmalı, Olmalı, olmalı.. bir çaresi olmalı canım.. nasıl çare? Bilemem ama olması gerekir.

— Aylin!

Her konuda böylesine anlaşıyorsa iki insan, bir çaresi olmalı.

— Aylin.. Aylin..

Birdenbire bir ses. Tanıdık bir ses. Tanıdık biri 'Ooo.. ne sürpriz, koca kentten gelen bir haber. Önemli. Gel gör ki sırasını buldu. O da erkek arkadaş, böylesi değil ya, yine de bir erkek arkadaş. İbrahim'in elini bırakmadan tanıştırmalar. Ne olmuş, ne olmuş.. kız çıldır-mış mı ne? Benim bildiğim Aylin.. Bak şu işe! Karşılıklı görüşmeler, şaşkınlıktan kurtulmak için zaman kazanma çabaları.

Ve İbrahim yine tam bir erkektir, gece olup da bütün hatun kişiler gibi kuz da evine çekil-di mi pattadak açar konuyu:

— Biz Aylinle evlenmeye karar verdik.

Sabah daha güler yüzlüdür, kollarını doğ-rulayan bilgiler almıştır admandan, sevinç dal-ga dalga yayılır yüzüne.

Bodrum'da düğünler uzun sürer, üç gece, bazı bir hafta. Sünnet düğünleri iki gece. İki kına gecesi yalnız kadınlar toplanır, ikincisi hem kadınlara hem erkeklere, asıl düğün.

İbrahim biraz da kendi düğünümü gibi dolanır ortalıkta ikinci aksam, kolonyalar ser-per, limonatalar, lokumlar dağıtır. Çift çıpahlı lostrono şapkasının altında gözleri hep Aylin'i arar. İki parça ateş olmuştur gözleri alaca ka-ranlıklarda; döner döner, ısır ısır, gelir Aylin'i bulur. Sazlar, darbuka, keman, def, şarkılar ça-lar, oyun havaları çalar. Bodrum'da (belki de bütün Anadoluda) bir düğünde kalkıp oynamak evsahibine değer vermektir. Kalkar konuklar sırayla bir bir oynarlar. En son ev sahipleri de coşar, dede ile nene ve hala da katılırlar oyu-na, bir güzel harmandalı oynarlar. İle İbrahim kıpramaz yerinden, bir şarkı söyler o kadar, sevgiden ayrılıktan sözeden.

Yine o tarih kitapları Giritli Minoenlerin bar-ıssöver olduklarını yazar. Doğrudur. Çoğun-luğu Girit göçmeni olan Bodrumda adam vur-ma olmaz, kan davası yoktur. En karışık du-rumlarda bile biri öfkelenmiş mi öteki susar, üstüne gitmezler canı sakın adaman. Tathik içinde yaşar dururlar böylece. İbrahim'in ba-bası da bir sakın, az konuşur ama ince, duyarlı ve konuksever insandır. Herkesler dağılıp gitti mi, mandalin bahçesinin karsısına attığı is-kemlesinde ağaçlarının sözeder onları yumu-sak bakışlarıyla bir bir okşuyarak. Bu yılki verimi ölçer, hangisine ne asılar yaptığını an-lar. İbrahim tutar bahçeyi gerdirir. Bu büyük havuzdur, ilk gençlik yıllarında konuş kızıyla geceleri başında oturup konuştukları. Bunlar, ağaçlar işte, babasının gözü, canı. Şu kaynana dillerinden Ursula kesti aldı. Himm.. Ursula da geldi demek buraya. N'apsacak, neden aldı? Dikmiye. Tutarmı ki? Niye tutmasın? Buranın bitkisi Finlandiya'da yaşar mı? "Belli mi ol-ur?" Yaşamayı dileğiyle söylenmiş benziyen bir "Belli mi olur?" bu. İnsan ne yazık ki herşeyi gönlüne göre düzenleyemiyor. Benim gelip geleceğim bir bahçeyi benden önce baş-

kaları da geçmiş olabiliyor. Bu demektir ki benden sonra da başkaları gezebilir. Off., ka-rışık işler. En iyisi düşünmemek.

Ve birdenbire sıpsirin bir sofra mandalin bahçesinin yanında. Güzel kokulu yemekler, patetes kızartmalı omlet. Patetes kızartmışlar önce sonra çırpılmış yumurtaya döküp yağda kızartmışlar. Bir olmuş ki yemeğe doyulmu-yor. Ardından mis gibi tüten bol domatesli pilāv salata ve buz gibi biralar. Evden, ev düzenin-den böylesine uzaktayken bu sofra çölede serap.

Gerçeklerimizin hangilerini ne kadar bili-yoruz, ve onların yerine ne bos uydurma şey-lere inanıyoruz. İsin asıyla bildiklerimizi, inan-dıklarımızı yanyana getirin nasıl bir tablo çı-kacaktır ortaya, ha işte öyle "DANI.." diye vu-rur kafasına Aylin'in gerçekler. Güle oynuya deniz kıyısına indiği bir akşamüstü bir gurup gencin içinde bulur İbrahim'i. Kızıl erkekli bir gurup genç. Erkekler kendi havasında. Kızlar da biraz öyle ama biri "hosgeldin" bile demez, fotoromanına kapanmış okur da okur. Ne var ki gelişigüzel bir okuma değil bu, konuşmak istemediği için okur görünmek. Ayy.. bu, şey olacak. Berin. Hani sabahleyin kadınların an-lata anlata bitiremediği, gece kalkıp Karaada'ya banyolara gidenler, "Hele bir gelsin de İbra-himi o zaman gör" dedikleri Berin olacak. Yoksa ne olsun ortalıkta böyle susma? Kendi de anlatmıştı ya gece çıplak birlikte dicanın havuzuna girdiklerini, Yoksa niye böyle arka-sını dönüp oturacak?

Sessizlik büyür. Zorlama konuşmalar da bi-ter, en sonunda sessizlik İbrahimle Aylin'in ve Berin'in ortasında taş kesilir kalır, Kimsenin gücü yetmez onu itip sürümeye. İbrahim bir-seyler yapmak ister, tutar bir sigara çıkarıp verir Berin'e. Berin arkası dönük oturan İb-rahim'in iskemlesine ayaklarını dayamış, dizin-deki fotoromandan kaldırdı başını. Çok alış-kınmış gibi bir uzanır. Sessizlik masaya çıkar, yayılır. Gülmiye alay etmeye başlar Aylin'le, dilini çıkarır, nanik yapar. Kalkar birdenbire o da, fırlar yerinden. İbrahim de kalkar ama, zorunlu bir kalkış.

— İşim vardı, şöyle bir uğramıştım.

Kazanova birkaç adım atar. Birkaç adımılık bir uzaklık ve bir kaç saniyelik bir başbaşalık.

— Akşam çıkmıyacak mısın?

— Hayır.

Bazı insanlar kendilerine yüz vermiye alış-kın degillerdir. Böylesi sert ilkelerini kısa bir süre olsun bıraktılar mı, ilkesiz katılları yü-zünden de bir terslik çıktı mı karşularına ya-man bir suçluluk duygusuna kapılırlar. Aylin de aynı karmaşaya düşer ve soluğu otobüs yazı-hanesinde alır. Ama ummadık bir sevinç orda. Birden her yan ısır, göklerden bir can yeleği atılır. Bir dost gelmiştir. Bodrum'a, bir iyi in-san. Bir değil, iki. Covaş Sedüs ve Halikar-nas Balıkcısı. Gelmişler de dönüş biletlerini bile almışlar, işte orda, ayırttığı yerin öndünder. Aman nasıl telâş.. neredeler, ne zaman geldiler, nereye gittiler, kimin jipıyla gittiler, jipin sa-hibi nerde 'evi uzak mı?'. Olsun kapı kapı sora-rak da bulunur ne kadarlık yer ki Bodrum de-diğin.

Dost, her zamanki dosttur; Balıkcı da bir iyi adam, sıcak, temiz insan. Merhabası bol bir adam. Evinin yerine yapılan pansiyona gel-miş dinleniyor, eski deniz arkadaşı evsahibi-

le denize çıkışlarını, avlanmalarını konuşuyor. Balıkcı artık yaşlı, nasıl, çok yaşlı, insanın içi burkuluyor onu dinlerken, ona bakarken, çok seyini yitirmiş artık. Yine de odaktır bulundu-ğu yerde. Bir sevgi çemberinin, sevgi küresinin odağı. Sokakta, kahvede, lokantada hemen se-venleri çevreye verir. Şaşılacak şey, Berin de onların arasında ve sofralarında, İbrahim'i ba-rakmışlar demek ki. Kendi bilecekleri iş, ister bırakınlar ister bırakmasınlar, Şimdi burda Balıkcı var bir yüce gönüllü insan ve yazarlar piri. Onun olduğu yerde o yaşanır. Merhaba!.. Merhaba!.. Merhaba!.. Bu içki denilen şey içi-lecekse eğer, böyle bir gecede içilir. Merha-ba!.. Merhaba!.. İyi, içtikçe rahatlıyor insan. Rakı dediğin kötü kokulu acı bir nesne ama içince iyi. Genişliyor insan, kurtuluyor birşey-lerden. Merhaba!.. Merhaba!.. Kaçınıcı kadeh kaldırış, bir merhaba sofrası bu. Merhaba, Ba-lıkcı'nın dilinde 'Benden sana kötülük gelmez' demek. Biz hep birbirimize 'Merhaba' diyoruz, dostuz demek ki bu kadar insan. Merhaba dostlar, merhaba!..

Balıkcı doktor yasakladığı halde içki ve sigarasını içer ancak zamanında yatmalıdır, sabah bir çalışma günü başlayacaktır, yerine götürülüp yatırılır. Sonra boydan boyca Bod-rum sokakları. Bağrış çağrısı. Hey be!.. Ya-sasın gençlik, yasasın Bodrum!.. En genç Be-rindir şimdi, sandaletlerini eline almış önde gider, dudagında Bodrum türküleri. Men-di-rektir son durak, hanı Ursula'yla İbrahim'in ayrılık gecesi ağlaştıkları yer. Deniz. Yıldızlar, sonra o koku, Bodrum'un havasına hava deme-z, kokudur Bodrum'un havası; hergün ayrı bir koku. Rüzgâr, yönüne göre bir gün bir dağın kokusunu getirir, bir gün bir dağın. Bir gün kekik kokularınız, bir gün mis gibi nane, bir gün hayıt, bir gün adaçayı, bir gün mersin. Koku iyotla karışır yalar insanın yü-zünü koyda. Sonra gecenin serinliği. Birşeyler yapas; gelir insanın. Covaş Sadüs tutamaz ken-din girer denize. Ayışığında yüzer. O, hep doğa çocuğudur, içinden geleni yapar. Derken mendireğin öbür başında bir şapartı olur, bir kı-pırtı mendirek boyunca ilerler. Bu kim olabilir? Bodrumlu biri yüzdeyüz, gurubu yada guriptan birini izleyen biri. Ses İbrahim'e benziyor, so-luk alışları arasında kesintisiz su tükürüşü, Aynı İbrahim'in yüzü. Olsun, kim olursa ol-sun önemli değil şu saat. Hem o da olsa ne ya-pabilir Aylin? Çırpıntı, sıkıntılı bir ilerlemeyle gelir, besbelli denize girenin kimliğini merak etmiş, gelir gelir. Covaş Sadüs bir telâş döner çıkar kayalara. Berin'in dumanlı kafayla bas bas bağrımaları, yarım yarım türküleri olma-sa herkes bir ürkecek bu denizden gelen adam-dan. Ama çok sürmez, adam geldiği gibi döner gider.

'Sabahlar hayır ola' derdi eski insanlar hep birbirlerine. Günlerin neler getireceğinin hiç bilinmemesinden bu. İnsanlar bazı, yeni doğan güne birlik yepyeni biri olabiliyorlar. Aylin'le İbrahim de sıkıntılı gecenin sabahında gülüm-seyiverirler. Gün ısır, Bodrum bir daha gü-zelleşir. Ne var ki artık sondur, 'İhi ibi.' gül-meler, çapkınlık hikâyeleri, dalmalar çıkmalar, kahveleri dolayı tepelere yürümeler hepsi son-dur artık. Bodrum türküleri yürekten kopma sözleriyle son bir kere daha çalınır pikaplarda, kıvrak ve hüzünlü, sonra bir otobüs canavar gibi yutar yolcularını, alır götürür.

güney güney güney güney güney güney